

Dr. V. Kruusid val.
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu

1915

14. aastakäik.

Üksik number 10 kop.

Meie Mats

Tellimise hind kättesaamisel aastas 4 r. 50 l.,
6 kuu eest 2 r. 30 l., 3 kuu eest 1 r. 20 l. Toime-
tusest ise ära viies: aastas 3 r. 50 l., 6 kuu eest
1 r. 80 l., 3 kuu eest 90 l. Ilmub iga laupäeval.

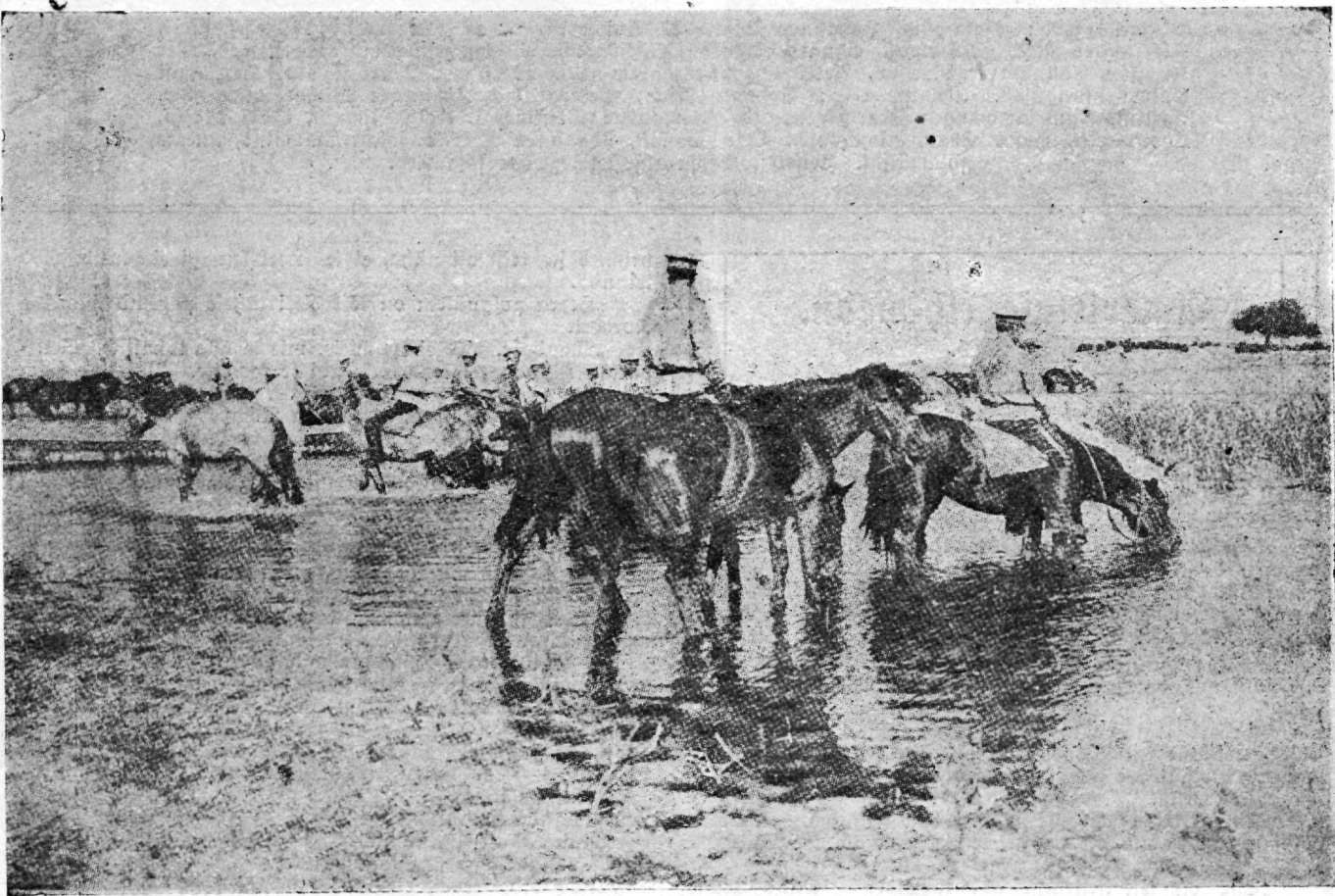
Toimetuse ja talituse:
Tallinnas, Harju ja Riikliku ülikooli nurgal nr. 46/15,
„Teaduse“ raamatulaevastuses.
Aadress Wene keeles kirj. kui ka rahakirjadele: r. Ревель.
Журналъ „Meie Matsъ“.

Tarvitamata jäänud lühemad tähtkirjad hävitatakse ära, kui tagasi saamisel märkida juurde lisatud et ole. Kirjastöödel peab
saatja täielik aadress ja nimi peal olema. Aadressi muutmise eest 10 kop. ja wana aadressi number üles anda.

Nr. 63.

Laupäeval, 31. (13. novembril) oktoobril 1915.

Nr. 63.

Ratsawägi hobuseid jootmas.

Edastellimise juures palume wana aadressi
numri üles anda.
Meie Mats.

Meie Matsi järgmine (64.) sõjanummer ilmub
7. novembril.

Mustamere eestlased.

Alumine rida: alam-ohw. Johannes Sild, W. Suislepist, Jaan Weldmann, Wastemõisast, Aleksander Rast, S.-Rõppust, Eduard Rabison, S.-Rõppust, Austria wangist ärapägenenud, Mik Ringsep, Tallinna kr. Rae w., Friedrich Mart, alam-ohw. Wõru m., Mart Soolo, Kautlastast Salme asundusest. Ülemine rida: Johann Räs, Petrogradist, Johannes Wichm, alam-ohw. Tartust, Austria wangist ära põgenenud, Aleksander Brafmann, Kolga-Jaanist, Emil Mällo, Lustiwereest, Hans Kaur, alam-ohw., Difu wallast, Johannes Peerna, jalast haawatud, uueste sõjawäljal. Teised kõik sõja algusest tegewas sõjawäes.

Ameriklase kihlwedu.

W. Harb.

(Lõpp.)

Oh ei, polguilema magus tütrike ei olnud Hilde Kandelharti wälja tõrjunud. Halling sai aru, et Hilde Kandelhardil weel üalgi ta südames asukohta ei ole olnud.

Kahelksa päewa olid mööda läinud. Mias ei olnud ka enam midagi teha.

Nüüd pidi Halling polguilemale üttema, et ta enam teenistuses ei ole, kuid et ta warsti tagasi tuleb — warsti, õige pea koguni!

Kuid polguilem jõudis talle ette. „Roormees“, ütles ta wiimasel õhtul, „wiimasel ajal ei ole mul teie jaoks tööd“.

Norbert tegi rahuloldawa kumarduse. Ta unustas, et ta ju lihtne aednikupois oli ja mitte mõni pallisaali kawaler. Polguilem waatas talle otsa, ja Norbert v. Halling punastas weidi.

„Te töötasite walgalt ja olite ikka wiisakas. Ma olen walmis teile abiks olema, kui te aga mu abi tarwitate“.

„Herra polguilem on wäga armuline —“

„Eht on teil iseäralist abi tarwis. — Mind wõite usaldada!“

Jälle waatas polguilem talle läbipuuriwalt otsa.

„Kuidas te arwate, herra polguilem?“ küsis Halling.

„Ah mis“, hakkas polguilem noomima, „mind ei suuda te petta. Te ei ole aednik ega mõni muu harilik tööline. Ma filmitsesin teid. Te ei tunnud ju tööst pea midagi. Te olete heast perekonnast pärit, olete lastetoas üles kaswatatud ja liig wiisakate elufommetega. Selle juures kannate saapaid, mis kõigeparemast magasinist ostetud, te käed olid

pehmed ja teist oli näha, et te weel kunagi ei olnud tööd teinud“.

„Herra polguilem on kõik dieti tähele pannud“, lausus Norbert.

„Waadake. Te ei ole mitte, mis te olla tahaksite. Sellepärast küsin weel kord, mis abi te soowite. Puistate süda wälja“.

„On wahest küllalt, herra von Romberg, kui teile ütlen, et kaunis iseäralised põhjused mind aednikupoisiks moonustasid. Kuid — kui te nii ruttu aru saate, kes ma dieti olen, mispärast pidasite mind siiski nii kaua oma majas. Oleksin ju kaunis hädaohklik wõinud olla“.

„Roormees“, wastas polguilem, „pean tunnistama, et mul ifegi sarnased mõtted olid. Rahjuts ei wõi me kedagi usaldada. Kuid mu tütar on te eest palunud. Tal on nii pehme süda. Talle peate te tänulik olema, et ma mitte kindlamalt te järele ei walwanud. Lõpuks sain ifegi aru, et te midagi paha ei tahtnud teha.“

— Kuid, nüüd küsin ma wiimast korda: wõin ma teie heaks midagi teha? Wu Käthe palub teie eest. Luhtaläinud elu — mis? Warem paremine elanud — ilifooliski käinud?“

„Ma saan te lahkusest aru, herra polguilem“, wastas ta, „kuid —“

„Kuidas soowite“.

Polguilem lahkus.

Müinasjutu paradüüsi maha jättes, lahkus Norbert kindla nõuga, õige pea tagasi tulla.

Üks tõld weeres temast mööda. Sees istusid pangadirektor Kandelhart ja Hilde. Nende kõrwal istus liikumatult Mr. Ring.

Tõllasistujad ei pannud Norberti täheleegi — niisugust tolmukorraga kaetud töölist ei wõinud nad sugugi tunda.

„Wiis miljoni dollarit!“ mõttes Norbert, kuna ta neile järele waatas. „Need mürdsid kema Hildburgi kaelalu. Kaalutud, kaalutud ja kerge leitud! Kuid ei ole kahju. Need tuhat naela olgu laua peal — mina aga tean nende jaoks paraja panipaiga“.

Mr. King sõi parajaste kanapraadi ja rüüpas weini peale.

Kui Norbert v. Halling jisse astus, naeratas ta ja tõsis püsti.

Mõlemad raputasid üksteise kätt.

"Wõitfin", lausus Norbert.

"Well", vastas ameeriklane, piatis läe pöue ja tõmbas sealt paraja summa wälja.

"Jean", hüüdis ta siis, "latte sööma-laud. — Kuidas te käsi käib, herra v. Halling? Kas hästi läks?"

"Ma olen wist ifka lõbus ja rõõmus, mr. King. Mu elu ei olnud sugugi paha, nagu te ehk arvate, kuid siiski olen palju näinud — hästi palju, nii seesmiselt kui wäljmiselt."

"Seda peate jutustama", sõnas King ning wõttis istet.

Pool tõsisel, pool naljatoonil pajatas Norbert oma juhtumistest. Muult polgu ülema tütreleste finistest filmist ei lausunud ta sõnagi.

King nirutas pead. "Hea. Olete wõitnud".

"Kuid siiski on teie arwamine õige. Noormees meie jeltstonnast ei jõua ilma rahata elus edasi. Mul oli õnne. Ma leidfin inimesi, kes mind halastuse pärast enese juures pidasid ja mu wiletja töö eest ausat taju maksid."

"See on väga rõõmustaw. See wõib juhtuda".

Halling wõttis istet ja kahmas ajalehe kätte, mis laua peal oli, üteldes: "Oleksin väga tänulik, kui te mulle mõne sõnaga teada annaksite, mis wäheajal ilmas on juhtunud. Glasin kahelja päewa nagu mõne ütsildase saare peal."

"Oh ei, mr. King, mitte poliitikat ega kurfsit ega millegist muust. Sellest saan üegi teada. Ma arwan tähtsajamaid sündmusi jeltstonnas. On end keegi kihlanud?"

"No", vastas King. "Minu teades, mitte keegi".

"Kii ei ole mitte midagi juhtunud?"

"Konjul Fredebaum tahab wõlgnitkudega kokku leppida".

"Tähendab, asi on juba nii paha. Kahju Ruyterist."

Kuidas on lood Kandelhartide juures?"

"Wäga head. Tore perekond. Kuid mijs Kandelhart on teie peale väga pahane, herra Halling".

"Miks?"

"Küll ta teile ütleb, kui sinna lähete".

"Tähendab, ta ootab mind?"

"Sellest ei tea ma midagi. Kuid oleks imelik, kui te seda mitte ei teeks. Te soovite ometi temaga abielusje astuda!"

"Abielusje astuda — Mina? Ei mõtlegi selle peale".

"Mitte?"

"Teate, minu arwates olite teie jee, kes täiel aarul jelle sihi poole töötas".

"Mina?" King tegi imestanud näo.

"Jah, teie! Te käisite autoga sõitmas, käisite teatris ja olite igal ajal nende juures külaliseks. Mijsugune ülespidamine lasab jarnast lõppu oletada".

King naeris. Oli eimene kord, kus Halling teda nii rõõmsana nägi.

"Ma ütlen teile, mijs ma neiu Kandelharti ei wõi naiseks wõtta. Sellepärast et juba katkümmeendne aastat abielus olen ja et mul kaks poega ja kolm tütar on. Ameerika seadused aga ei luba — kuid usun, ta teie omad mitte, et —"

"Siis olete ijeäraniis hädasohtlik inimene!"

"Kuidas?"

"Sest et te oma abielus oletust kellegile poolt sõnagi ei lausunud."

"Keegi ei ole selle järele küsinud kas ma abielus olen wõi mitte".

"Teil ei ole sõrnuft —"

"Ei ole meie juures kombets".

"Kuid Kandelhart'i perekonnas paistis, nagu oletsite kosja tulnud. Te peate sellega rahul olema, et teid walelituks ja petijeks peetakse".

Suurtükivägi teel raudtee jaamaft.

King mängis noa ja rühwliga.

"Soo?" ütles ta, "siis teie ijeennast petnud ja midagi lollust uskunud".

"Ma ma ei saa teie üles hamisest aru".

"Ma seleton lõit ära. Itiin tõeste kosja, kuid mitte enese eest, waid neiu Annie Thompsoni wenna eest, kes neiu Kandelharti pööraselt on armastama hakanud. Armas-tus tegi ta nii rumalaks, et äris temast enam asjagi ei olnud. Ta tahtis ije siia sõita, et neiu Kandelharti kofida. Seal tuli ta iia minu juurde ja ütles: mr. King, sõitke lähemal ajal Europasse. Otsige jee neiu üles ja tehke mulle headmeelt. Ei ole ta mitte ainult ilus, waid ka hea, armas ja tark, siis mingu mu poeg sinna ja toogu ta enesele — kui neiu tahab! Mii ta wääkis, ja ma tegin seda ja tulim siia, et mijs Kandelhardiga tutvineda. Wright — eks?"

Halling naeris.

"Sellepärast käisin temaga teatris, et temaga tutta-wats jaada ja teada, kas ta mr. Thompsoni soovile kõigite wastab".

"Ja mijs on teie arwamine?"

"No, ta ei tõlba. On väga ilus tüdruk, kuid tal ei ole sõdant ega lastust. Mr. Thompson ei oleks õnnelik".

"Waene hilde!" ütles Halling kahjatsehes. "Ta arwas muidugi, et wiiekordse dollarimiljoneri enese soov —"

"Kellel palju halle juukseid ja üle wiiekümne aasta turjal on", kirjutas King juurde. "Ei ole hea ainult raha peale waadata, kui mehele soovitatse minna. Kui mina oma abikaasaga astari ette astusin, oli meie warandus waevalt 1000 dollarit juur".

Halling tõsis püsti. "Andke teenwile teada, et teil juurt lõunasõõki tarwis ei ole, sest mul on tähtis käit teha".

"Well, mr. Halling. Te näete õnnelik wälja"

Halling nirutas lõbusalt ja kadus.

Ühtetes riietes sõitis Halling Mia uulitsal nr. 6 asuwa maja ette, astus autost, sammus läbi aia ja seisis warsti polguülele v. Rombergi ja ta tena tütre ees. Nad tundsid ta alles siis ära, kui ta ennast tutvustas; üle noore neiu näo heljus kerge puna.

"Herra polguülele", algas ta, "siin näete mind, nii kuidas ma olen — Jumalale tänu, mitte kohaotsija hulgu-jena ega kerjawa aednikupoijina, waid mehena, kel oma perekonnalugu on, ja teda politsei ja maksuwalitus kui ausat meest tunneb. Tänan teid, et te minu teistkule, mu teisele "minale" ulualust andsite ja usun, et mulle mu kome-timängu andeks annate".

Polguülele oli hästi rõõmus, ja tütreleste filmad waa-tasid talle naeratades otja. Ta waba olek äratas kõigis ufalduse.

"Küüd peate aga jutustama, herra v. Halling, kuidas te jarnase narritembuga walmsis saite", lausus Romberg.

Kenal werandal istusid nüüd need kolm inimest, kes nii imelisel viisil loflu juhtunud, ja Norbert jutustas tujukalt ja siiskorda dieti walgustades, oma juhtumistest, kihlweost ja selle tagajärgedest. Selle juures ei unustanud ta sugugi roosi walges kleidis ega wana kortsunud tüwe ära; sagebaste puutusid ta enese pruunid filmad neiu sinifilmadega loflu. Sägawaft tebrift toodub märjute niisutas huuli, ja kui wõdras joomise unustas, tuletas talle seda polguilem jälle meelde.

Ja Norbert nägi wäljas kohta, kus ta päewatöölisena oli töötanud.

„Siitamaani olen tõeste ülesligne päewawaras olnud“, ütles ta oma ilusale naabrinnale, „kes muud midagi ei teinud, kui et oma protsenta läbi läbi — praegusest filmapilgust saadit olgu mu elu tegevusele pühendatud“.

Kui ta lahkus, pidi ta lubama, warsti tagasi tulla, sest wanaherrale meeldis nooremehe lahke ja waba oled.

Kandelhartide juures oli õhtuistekond. Õtimehe korra uhted ruumid särasid walguses, ja laud oli maitserikkalt lilledega ja ditega ehitud.

Kõik majajõbrad olid koos, ainult King puudus. Ei piduperemees ega ta tütar ei laununud taft sõnagi, ja kui keegi wõdrastest seda tegi, tegid nad, nagu ei oleks nad midagi kuulnud.

King oli oma tähtsuse kaotanud, weel enam — tundus, nagu ei oleks teda enam olemas olnud.

Mits, seda teadsi kõik. King ise oli selles süüdi; ta oli korra Kandelhartide juures kõige rahulsemal toonil teada annud, et ta lähemal ajal hõbepulme mõtleb pühitseda. Wõju oli kirjeldamata. Hilburg sai õtimehe korra elus kirjeldamata; Kingil aga kiskus see juhtumine wälise hülgusevärja peast. Isegi ta wiis miljoni ei takistanud teda „kõige paremates aastates huiwitama mehe“ ojaft wälja heitmaft — ta pidi nüüd lollu oja etendamata.

Selle wastu aga tõusis Norberti täht. Ta istus pangaherra kena tütrelele pahemal käel, kuna see kõik oma osawuse kaalu peale pani, et teda wõrtu tõmmata. Hilbe tahtis pärast häbemata kaotust end uhte wõidu hülgusega kroonida.

Kuid kawaler oli wäga jahe ja waitiw ning ei pannud lähenemisekatseid tähelegi.

Ta tahtis teda wõõrsamats muuta ja nartis teda küsimusega, kas ta ikka weel oma nõiutud printsi oja peale mõtleb.

Norbert waatas talle tõfiste filmadega otja. „Wiimastel kaheljal päewal jain alles tunda, mis ilmas walitseb, armuline preiil. See tegi minu tõfiseks ja mõtlejaks. Sain aru, et me elu täieste wale on, sest meil on ainult üks mure: täite nõude pealt koore ärarõdmine. Keegi ei mõtle waeste inimeste õhtamiste peale —“

Niisugune jutujamine oli noorele iludusele hästi wõõrastaw kuulda. „Jah, kuid mina ei tahaks Juhani ja Madu wahel elada“, wastas ta kergeft. „Küll need imelikud waated ajaga jälle kustuwad, herra Halling“.

Kuid see jäi jahedaks ja ühesilbiliseks, nagu ennegi.

Neiu Kandelhart näris oma huuli.

Teised rääkisid konjul Fredebaumi kurwast kaeläigust.

„Konjul on rasteete haige“, üteldi, „ja omaksed kannawad ta eest hästi hoolt. Mitte ainuiski etteheidet ei tule ta nende suust; wõib olla, ei olegi ta ise sugugi süüdi. Konjuliproua on lihtsalt jumalik oma hooletandmises. Kruldane proua“.

„Tal on oma erawarandus“, lausus Hilbe.

„Ta annab kõik ära, et oma mehe lubadusi täita. Mitte pennigi ei taha ta enesele jätta. Ta ütles —“

„See on rumalus!“ hüüdis Hilbe. „Ei mõtle ta siis sugugi waese Susanne peale!“

„Susanne Fredebaum on oma emaga täieste ühes nõus“.

„Susanne ja ta ema rumalus ritub mu sõõgiisu! — See wõib wäga ilus, wäga aus olla, kuid — andke andeks — see on ka rumal, wäga rumal!“

„Teie ei teeks nii, preiil Kandelhart?“ küsis Halling.

„Jumalale tänu, et ma mitte farnases seisuforras ei ole!“

„Ja kui te olesite?“

„Ah — jätke see jutt, kus see ja teine. Me ei ole siin, et tülitseda. Igaüks tehku, mis ta digeks peab, ja mis tema loomusele wastab. — Herra v. Halling, palun, mõni muu jutuaime!“

Ta tõstis klaasi üles ja waatas Hallingile paljutõdawat silma.

Terwe õhtu oli Hilburgile wäga igaw. Kõik jutuaimeid olid liig tõfised, ja Norbert v. Halling oli jahe, nagu jätatft. Külm ja wormlik oli ifegi ta jumalagajätmine.

Hilburg tundis häbi ja wihaga, et ta see rüütel igawejets ajats lahkus.

Klubis anti lahkuwa mr. Kingi auts piduõõd. Eht küll ta sealolek lühike oli olnud, ei olnud kedagi, kel mitte kahju ei oleks olnud. Nad armastafid teda kõik, sest King oli awalik, lihtsa, otjekohese ifeloomuga mees.

Hülgasigar suus, istus King lauatojtas.

„Te tulete omeli warsti jälle,“ hüüdis Ruyter. „Teie üle okeani ei ole kuigi pikk.“

„Wäga wõimalik“, lausus King. „Ka ümberpõõrdult oleks hea. Rõõmustafin wäga, kui te mind New-Yorki waatama tuleksite. Olge lord omeli minu wõdrab.“

Hilsem nähti teda noore Ruyteriga nurgas seiswat ja millegi tähtsa asja üle rääkivat.

„See on wäga kurb juhtumine, waene konjul Fredebaum“, ütles King.

„Wäga kurb“.

King tõmbas hea sõõmu suitju suhu. „Ma olen wäga kurwastatud, sest see perekond on hea ja aus. Ka konjuli-herra on tubli mees. Igalühel wõib õnnetus juhtuda“.

„Olen teiega täitfa nõus“.

„Teie juures on palju häid inimesi, ja ma olen rõõmus, et nendega tuttawaks olen jaanud. Kui aga itlema pean, kes mulle kõige enam meeldis, lausun: konjuliproua Fredebaum ja ta ilus tütar. Ets, mr. Ruyter?“

Kurt v. Ruyter nitutas pead.

„Tore“, ütles King rahustatult.

„Rõõmustan, et meil ühine waade on. Kui mina noor oleksin, ja ma ei oleks kahelkümenelja aasta eest abieluusse astunud, teate, mis siis teeksin? Ma kahelisin kobe konjuli-proua Fredebaumi juurde ja itlekfin talle: „Ma palun teie tütre „kätt“. — Usun kindlaste, et ma nii teekfin“.

Ruyter sai amerikkasest aru. Pahemale ega pahemale poole ei wõinud ta nihtuda. „Ah — jaan aru, mis siht teil ees on“, ütles ta.

„Wäga hea. Nii ei prungi ma palju rääkida. Miis Susanne ei ole ainult wäga ilus, waid ka wäga armas neiu, kellel hea süda on. Kes neiu Susanne saab, sel walitseb õnn ikka ja alati majas“.

„Mister King —“

„Ma olen wäga wana mees ja olen ilma näinud, nii wõin teile wist head nõu anda. Olen näinud, et noored-herrad noortele daamidele wäga palju head ja armast puhuwad, kui nad teawad, et neiu rikas on. Olen ka näinud, et paljud ära jääwad, kui kaasawara enam ei ole. Siis on kõik armastus kadunud. Kas see ei ole hirmus?“

„Jah, wäga hirmus“. Kurt v. Ruyter waatas amerikkasele terawalt filmadesse.

King nitutas sõbralikult peaga. „Ma tuln Saksamaale, et noorele Thompsonile prunni wälja otsida. Kuid asjast ei tulnud midagi wälja, ja ma sõidan tagasi, üteldes: Noor neiu, keda te armastate, on wäga ilus ja wäga rikas, kuid tal ei ole lahket südant; kes temaga abieluusse astub, ei ole õnnelik. Kuid ma oleksin wäga rõõmus, kui siin midagi jõeõõd aitafin ajada. Keegi noor neiu oli oma terwe waranduse kaotanud, seal ilmus tubli noormeis, kes raha peale ei waadanud, ja loffis neiu ära, sest ta armastas neidu ka siis, kui ta waene oli. See oleks mu reifkirjelduse ilus lõpp. Ets?“

Kurt v. Ruyter kahmas mr. Kingi kae pihku ja surus seda südamlikult.

Ja King teadis, et ta oma sõna peab, ja teisel hommilikul majasse ruttab, kus õnnetus walitseb, et sinna röömu ja päitejapaiistet nõiduda.

Norbert v. Halling istus oma mõrja juures, Mia uulitsal nr. 6.

„Mii rikas oled sina?“ küsis neiu ehmatanult, kui Norbert talle ja oma tulewasele äiapapale oma ainelisest küljest jutustas.

„Selle rikkusega katsume waeseid õnnestada; neid tööstida, kes hädas waewlewad. Ma tean, kätse, et ja mul ifta abiks oled. Iim tarwitab röömu ja õnne. Seda õppi sin kihlweo juures.“

Rohus.

D. Newton.

Polguilem mõttis telefonitoru ja hakkas ise koitsekraawiga rääkima. Wälised higitilgad tõusid ta otsekssele ja känd wärisefid fergelt. Suurtükide miirin segas kõnelemist, kuid teinepoolt otjast kostis siiski üsna selgeste „kes kõneleb?“

„See olen mina — Artur“, ütles polguilem ja waikisest et ei teadnud, mis edasi rääkida.

„Teie laste suurepäraliselt“, tunnistas noor leitnant waimustusega kaitsekraawist. „Teie suurtükid kütawad nei sauna tulifeks! Mõõda ei lähe peaeagu ainukestki!“

„See on, et meie niigi palju wõime teha“, ohkas polguilem, „kuid toob see ka kasu, kõigewähemalt? Sunnib see neid saatanaid peatama?“

„Muutke sihti“, hüüdis leitnant kiirelt waele, „juhtige suurtükk wälja „tahetateist“ peale kaardi järele. . . Nad tulewad sealt!“

Sersshant-major, kes polguilema kõrwal seisis, müristas megafoni (kõnetoru) läbi uue kaju, mis polguilem üle õla andnud.

Silmapiilguks tekkis surmawaukus suurtükide müritsumise wahel.

„Mii siis suudame meie neid ikkagi kinni pidada?“ küsis polguilem põnema ootusega.

„Igal juhtumisel ei ole see teie süü!“ wastas leitnant: „neid on liiga palju, kõik kohad aina kubiwad! Nad tungiwad alati kui lumeweerem. . . Abiwäe päralejõudmiseni pole midagi parata. Ei ole teie süü, ser (sire)!“

„Milla loodate abiwäge saawat?“ lihas lühikese wäheaja järele seefama noor hääl juurde. „Kas warsti?“

Polguilem waatas masinlikult kella — ta teadis aega ilma selletagi.

„Ei mitte just nii ruttu“, wastas ta tumedalt, „mitte enne kui kaheminne wiie minuti pärast?“

„Kas tõeste?“ küsis ohwitser juba märksa julguseta häälega.

Tumedalt ja tõsiselt waatas polguilem otse üle mullawalli. Nüüd wõis ta juba seda näha, mis ennemalt ei näinud: iseoma shrapnellist juba mäekühmu kohal walge suitsuga plahwatamas. Iga suurtükk tema patareist saatis shrapnella mäekühmu taha; need kuulid lendasid alles weel nägematale, kuid hoogsalt pealetungwale waenlasele wastu ja lõhkesid tema peade kohal. Lõhkemisel tekkis suits näitas, et waenlane läheneb.

„Dge head, sihtige lähemalt!“ hüüdis uueste hääl kaitsekraawist. „Nad lähinewad jookstes. . . Waat nii, tubli! Nad said hästi: terwe esimese rinna kui pähkis maha! Rahju, et neid ridasi nii lõpmata palju on. . .“

„Kui lähedal on waenlane?“ küsis polguilem kähijewa häälega.

„Juba piisikuuli kaugusel. Meie piisid töötawad toredaste, iga kogupauk laastab ridasi. Sumalufe, kudas nad kufepalli käiwad, kas wõi naera! Otsekuu kinematografi naljapilt.“

„Ja jah“, wastas polguilem segaselt, kõhatades. „Aga kas on kaju nendest piisidest?“

Wabatahtlik kaja.

„Muidugi ei ole“, kostis otsustaw wastus.

„Ei ole?!“

„Kõigewähematti, muidugi. Meid on ju kõigest peotäis selle hirmsa hulga wastu. Kui mõlema käega töötaksime, ka siis ei suudaks me neid maha lasta. Meie teeme kõik, mis wõimalik, kuid. . .“

„Kui kaua wõib see kesta?“

„Waewalt kümme minutit, siis on nad wist juba meie kallal!“

Närwilik piin kiskus polguilema näo wilku.

„Mida ku teid Sumal ise, mu pois!“ suutis ta waewalt ütelda.

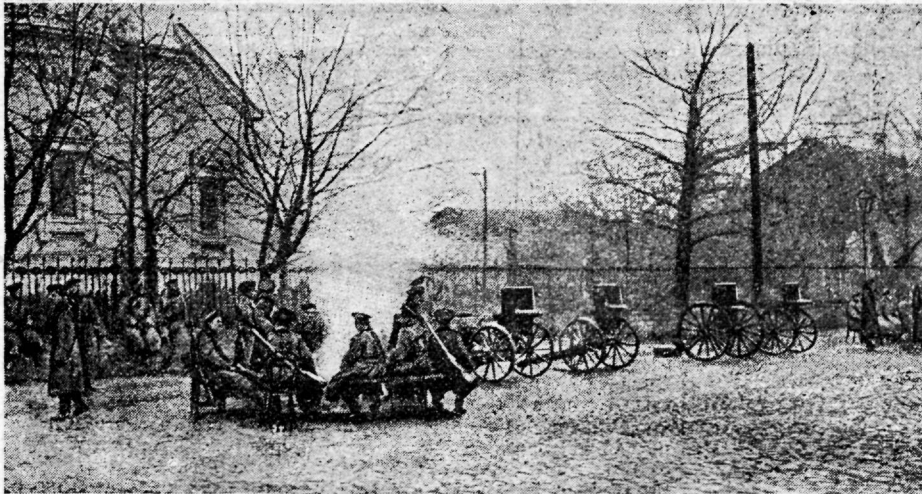
„Sa tead, neid ei wõi läbi lasta, mu laps, ei wõi — maksu mis maksab! Tornijooks tuleb tagasi liiia, mis hinnaga tahes“, ütles polguilem kindlalt, kõike oma jõudu kokku wõttes, et hääl ei wäriseks.

„Igi minuti waikis telefon, siis ütles noor hääl:

„Muu on sinust nii kahju, isa! Araneetud seisukord!“

* * *

Telefoni toru käest ära pannes, oli polguilem pealt näha kaunis rahulik, ainult harilikust piisist kahwatum. Wiivitamata hakkas ta oma tegewusesse; lühidalt ja selgelt kõlasi tema juhatused. Suurtükid saatsid wahetpidamata pommiist, mis mäekühmu kohal lõhkesid, seal, kus kaitsekraaw oli. Shrapnellid lõhkesid, walget suitsupilwetest tekitades, sadandeid elusi häwitades. Teed taudu mäe otja ja otse mõõda pehmet turbaraba liikusid waenlase kolonnid, kes kõik oma jõud ühendanud, et seda temale nii tarwilikku seisukohta ära wõtta, maksu mis maksab, ja kaitsejate ridadest läbi liiia. Patarei sülitas hea tagajärjega kess waenlast, nagu kaitsekraawi ülem, noor leitnant, oma isale ütles, ükski pauk ei läinud tühja. Kuus suurtükki olid kõik oma tule wälise maa peale koondanud. Mida lähemale waenlane rühkis, seda

Sõjamehed külmaga tulelõtte ääres soendamas.

käredamaks läks tuleandmine. „Tuleandmist misti hinna eest lõpetada ei tohi“, nii oli käst olnud.

Waenlane oli suured jõud kogunud, et seda punkti ära wõtta, kuna kraawi kaitsejad jälle oma seisukohta liiga tugevaks ja ligipääsemataks olid pidanud ja ühtlasi arwanud, et waenlane siia nii palju mehi wõisata ei saa. Tõsi, mäekülmü ääres olid tagawara wäed, kuid juba wõitluse alguses oli waenlase tuli need kui ära neelanud. Polguülema patareei esines mäekülmü ainfa kaitsejana ja pidi seda seni kaitsema, kuni wäljakutsutud abiwäed paigale jõuawad. Mäekülmü kaitsejatel oli hirmus hädaoht filmaga näha, sest karta oli, et abiwäed waewalt küll õigets ajaks paigale ei jõua: waenlane tungis hirmus wiisalt ja hoogalt peale.

Esimene pealerõhumine löödi eelmise kaitsekraawi poolt, mille juhataja polguülema poeg oli, osawa ja rahuliku tulleaga tagasi. Kuid see oli kõik, mis teha wõis. Waenlane uuendas wiibimata filmapilguks segadusesse sattunud tormijõõsu. Oli käega katsuda selge, et abiwäed õigets ajaks ei jõua, ja õhuke kaitseliini läbi murtafsse.

Nimelt see hädaoht kohutaski kõige rohkem ühtlugu kahwatumaks muutuwat polguülema. Temale oli käst antud waenlast mitte läbi lasta, niipalju kui see inimese jõus seisis: liig palju olenes sellest ära, oli tõssi kaotust ja juuri korratust karta. Ülemjuht oli kästinud polguülema patareil koha mäekülmü peale tuld hatata andma, niipea kui waenlase ilmumist seal märgata: selle peal oli kõik lootus, suurtiiki tuli pidi wiimaks ikka mäekülmü waenlasest puhastama. Polguülem tundis tema peal lasuwa wastutuse suurust, kuid ta teadis ka seda, et tema pommid mitte ainult waenlast ei saa tappa: ühes sellega häwitawad nad ka kaitsekraaw: kangelased-kaitsejad!

Binokliga lahinguläitu uurides, nägi polguülem, et hirmus minut kätte jõuab, kus tal surmawat tuld tuleb saata ka — oma pojale. Asjata piüüdis ta oma binokli abil poja kogu üles leida. . . Kohus nõudis tema käest liiga palju sel minutil.

Telefoni juurest tuli serjhant-major umbnelja ratsutades, kisades:

„Waenlane jõudis mäeki . . . ou ota. Mister Artur ütles: „Olge walmis, aeg on käes.“

Mäekülmul kõwenes lahi. . . umüra äkki. Pommide lõhemised, püsside pragin, sõr . . . ellide ratsutused, see kõik ühines korratuks kõmaks. Ja . . . ilmufid mäekülmule inimeste kogud.

Wõeti jällegi lühem siht ja patareei suurükkid algasid oma surmawat tööd, wahetpidamata pommide heledate kiirtejugade saatel wälja pildudes; otsekui magnesiumi plahwa-

tused walgustasid ajuti mäelatwa filmipimestawalt, suitsufambad tõusid kõrgemale ja ühinesid wiimaks määratuks pilweks, nagu udu mere kohal. Sbrapnellide lõhemise ratsutusi kostis mitu igas sekundis. Näis, nagu ei wõiks mingi eluolewus selles pörgulikus, surmawas õhkkonnas terweks jääda. Polguülem sai sellest selgeste aru ja ta pilgud wiibisid ärapäõrmata mäe peal, kus tema poeg hukka saamas oli. Ainult ühest ei saanud ta aru: kudas tema peaju kõife seda kohutawust wõis wälja kannatada, kudas ta weel nõrgameelseks ei olnud läinud. Wafinlikult täitis ta oma kohust, — juhtis hiilgawalt lastmist wiimase filmapilguni, kuni oodatud abiwäed pärale jõudsid ja tagawara-patarei umbnelja paigale kihutas. Uued juurdetulijad asusid tema surmani wästinud meeste asemele, ta ise aga jagas endist wiisi rahulikult ja siidilt oma kästufi.

Juba hakkasid mäekülmü poolt waljud wõiduhüüded kostma. Übiks jõudnud ratsawägi oli waenlase tagasi löönud. Näiud ratsutasid nad polguülema patareei poole, temale wõidu eest rõõmsalt õnne soowides; kõneldi, et ainult tema üksi seisukorra päästnud. Polguülem ei kuulunud kiitust, mis igast küljest sadas, ta ei mäletanud, et „seisukorra päästnud“ oli. Ta mäletas ainult üht: et waenlase peale lastis, tema soldatist tappes, ja nendega ühes ka kaitsekraawi õnnetuid kaitsejaid. Ja kuni wiimase minutini oli tema oma poja hääl neid hukatust toowaid laenguid juhtinud.

Ülemjuhataja ise tänas polguülema iseäranis siidamlikult; ta ütles, et see tõeste hiilgaw wõitlus olnud. Polguülema aga oli soow wõimalikult ruttu üksi oma mõtetega jääda.

„Kardan, et meie oma mehed kannatada said,“ ütles ta tafa. „Tuli ju mul nende peale lasta. . . Teie teate seda?“

„Jah, ma tean,“ wastas ülemjuhataja. Ta nägu läks tumedaks, paksud kulmud kortsu. „See on hirmus“, ütles ta, „kuid niisugused juhtumised on möõdapääsematad.“

Polguülema näis niisugune waad. asja peale liiga pealiskandue olemat.

„Kardan, et nad kõik surma on saanud, need õnnetud,“ tähendas ta tõsifelt.

„Jah, peaaegu kõik,“ wastas ülemjuhataja, „waesekesed! Peaaegu kõik?“ küsis polguülem hinge kinni pidades.

„Jah, peaaegu kõik,“ kordas ülemjuhataja. „Eusse jäid ainult kolm. Ma panen neid aumärgi saamifets ette — nad on seda ära teeninud.“

„Kolm,“ kordas polguülem, „kolm . . . Kas teie ei tea. . .“

„Leitnant, kaitsekraawi juhataja, on nende seas,“ ütles ülemjuhataja, lahkest naeratades.

Polguülema nägu tufatas, kuid ta hääl oli rahulik, kui ta ütles:

„See leitnant on minu — poeg, ser.“

„Ma tean. Ta saab kõige kõrgema auraha, mis üleüldse minu wõimupitris seisab, kuid ma leian, et tema ka weel fuurema ära on teeninud,“ ütles ülemjuhataja tõsifelt.

-or.

Cesti sõjamehe laulik.

Sind 15 kop.

Pealadu: „Teadus“ Tallinnas.

Mõnda Inglise rahwa elust.

Inglise rahwa nime all tunneme me harilikult ka jehott-lasi ja iirlasi, kuigi viimased kats teiseft rahwuseft on. Selle eest on aga inglased nendest wõrdlemisi rohkem riigielu edendamiseks ja riigiwõimu laiendamiseks teinud.

Europas on inglased kõigest kats suurt saart ja hull wähemaid saari, nii siis wõrdlemisi üsna wähe maad, kuid oma ettewõtlikkuse, sübiduse, püsivuse ja külma rehtendamise tagajärjel on inglased oma wõimu kõigis maailma osades laiali laotanud ja nende ajumaade all on rohkem kui üks seitsmendit terwest maakera maapinnast, elanikkude arv aga ulatab ligi 400 miljonini. Julged Inglise mere-mehed wõtsid merepõltsi kaugelesse meredesse ette, astusid sealt maa päriselanikkudega kaubanduslisesse läibitamisesse ja ajutasid sinna oma ajumaad.

Rahjaks on inglased oma jõu ja hariduse ülewõimu kurjaste tarwitand ja omal ajal metsrahwaid Amerikas, Australias, Akrilas orjastanud. Inglise rõhmine on seal nende rahwaste peale nii raske olnud, et nad mitmes kohas peaaegu wäljajurnud on ja Tasmanias, näituseks, ainustki pärismaalast enam järel ei ole. — Viimasel ajal on aga inglased selles asjas oma taktikat suuresti muutnud ja annawad nüüd oma ajumaadele wõimalikult laialdaste piiridega omawalitusse.

Astias jundisid inglased Hiinamaad oma sadamaid europlastele awama, nende mõju all omandasid jaapanlased Europa kultura, India päenutasid nad oma mõju alla, ja mis inglased korra kätte saawad, seda peawad nad kõwaste kinni.

See on inglased kanged wabadusearmastajad ja on selle eest oma maal nii kaua wõidelnud, kuni nad uhtujega enbid kõige wabamaks rahwaks maa peal wõidwad nimetada. Kõik parlamendi poolt antud seadused on alati sinnapoole juhitud, et Inglise kodaniku digusi laiendada ja teda kõige-wähemagi wägivallla eest kaitsta.

Terwe rahwa esitajest koosseisew parlament annab seadusi ja on ühtlasi kõigeldorgem wõim riigis, tema otsusi ei wõi keegi muuta. Kuningas wõib küll ministreid nimetada, ei wõta aga parlament nende ettepanekuid wastu, peab minister tahes wõi tahtmata ametist lahtuma, ja kuningas on sunnitud teisi ministreid walima, kes parlamentile rohkem meelejärele. Kuninga iga käsu all peab ka selle ministri allkiri olema, kelle piirkonda see asi puutub, ja kuna minister oma allkirja eest parlamentis wastutab, siis ei julge ta juba niisugusi kästu allakirjutada, mis parlamendi püüetele wastu läib.

Enefiski mõista ei ole Inglise rahwas seefuguse põhjus-seaduse mitte ilma wõitluseta saanud ja mitmed mäsjud tulid enne läbi teha, kui see maksuwõle sai.

Suur kalburus on inglased seltsi ja ühijusi ajutada, wäga mitmesuguste sihtide kättesaamiseks, sest et igauks nendest kindlaste aru saab, et ainult ühinemises jõud seisab. Neil on seltsi enesekaitseks, hariduse edendamiseks, lõbu saamiseks j. n. e. kõige rohkem ühijusi on aga töölistel, kus naisterahwastel meesterahwastega ühesugune hääle-digus on. Neid ühijusi on wiist ligi 2000 ja liikmeid ligi miljon.

Need tööliste ühijused ei kaitse mitte ainult oma liikmete digusi ja huusi, waid asutawad ka raamatukogusi, korraldawad kõnepidamisi ja awawad kauplused, kust liikmed kõiksugu tarbeaineid wõrdlemisi odawa hinna eest wõidwad saada. Iga ühijus mureseb harilikult seltsiruumid, kus liikmed koos käiwad politila ja ühiskonna küsimusi arutamaks ja ka lõbustamaks. Kõige suurema tähtsuse on poliitika-klubid wõitnud, teistes jälle kõneldakse kirjandusest, kolmandates muuillast j. n. e. On ka naisterahwa klubid (seltsid). Peaaegu kõigis naisterahwaste klubides on õhtused kurjused sisse seatud, kus käsitööd, õmblust ja raamatupidamist õpetatakse. Kes õppida wõi tööd teha ei taha, wõib ajalehte wõi raamatut lugeda, püta waadata wõi lihtsalt seltsilistega juttu wosta. Kõik kuis on igas klubis pidu-õhtud tantjudega, kontserdid ja näitemängud aga iga nädal. Mõned klubid on töötajate neidude jaoks „juwe-

koloniid“ asutanud, kuhu kõige nõrgemaid saadetakse, imedawa maksu eest. Mõned klubid wõtsid oma kõige wäe-jemaid liikmeid makjutagi saata, kuid inglased ei armasta midagi ilma tasuta wastu wõtta. Põlgtus armuanni wastu läheb nii kaugele, et kõige õnnetumad waejed pare-maks arwawad õõd uulitsal mõõda saata, kustil silla all wõi pargi pingil, kui wäga mõnufas ja puhtas maksuta õõmajas, sest et inimesed, kes kordki linna heategevuse seltsile abi saanud, häälediguse parlamendi walimisteks kaotawad, seda digust aga peab iga inglane kalliks ja on uhte selle peale.

1878. aastani ei olnud Inglise maal mitte ainult täie-ealiste tööliste seisutord hirmus halb, waid ka naisterah-wastel ja lastel. Mõnes wabrikus töötasid lapsed 14 tundi päewas, täieealised aga tihtilugu 17—18 tundi. Raste on isegi uskuda, et kõigis muus nii edasi jõudnud riigis töö-liste saatus nii kohutaw wõis olla. Kuid 1878. a. seadus-ega ja sellele järgnewate lihandustega tehti ka selle ülekoh-tule lõpp.

Seadus wõtab iseäranis lapsed, alaealised ja naiste-rahwad oma kaitse alla. Alla 12-aastased lapsed ei tohi ülepea wabrikus töötada, naisterahwastel ja alaealistel on aga töötunnid märtsa lühendatud. Täieealiste tööliste töötunnid on enamaste 54 tundi nädalas, tööd tehtakse 9½ tundi päewas, laupäwiti aga, mis pooleks pühaks loetakse, kell ühe, kahe ni p. l. Sel kombel saawad töölistel wähem kurnatud, ei raišta ülemäärä oma jõudu ja neil jääb aega oma hariduse edendamiseks, hea raamatu lugemiseks, kõne-koosolekul ning rahwateatris käimiseks j. n. e. Paljude ettekuulutuste wastandina, et tööpäewa lühendamine ainult kõiksugu õnnetuksi kaasa toob, nagu tööpäaduste wähenemine, joomine jne., pole midagi sellejarnast juhtunud. Otsse selle was-tu, tööpäaduste hull on suurenenud, paik kõrgenenud ja töö-liste joomine pole mitte kaswanud, waid on wähenenud.

Kuid ka senigi kannatawad töölistel weel paljudes wab-rikutes halbade olude, ülekohutuste peremeeste ja walitsejate all. Trahwiisi määratakse sagedaste ülekohutuseft ja need on kõrged.

Ülepea toob wabriku elu Inglise rahwale kahju, kõige-pealt juba sellepärast, et Inglise maa wiimase aastajaja jookul põllutöö riigist puhta tööstuslikeft riigiks on muu-tunud. Ja see on rahwa loomulikud elutingimised pahur-pidi pööranud.

Seal, kus ennemalt wäljad, aasjad ja metsjad haljenda-sid, seisab nüüd suurte tööstuselinnade wabrikufornate mets. Nendest forfnateft woolab õõd kui päewad palju juustu ja nõge wälja, selged jõelesed on kõiksugu jäänustest sogaseks läinud. Endised maaelanikud, kes puhta õhu kões terwisekohasti põllutööd teinud, puhtates, tubliste ja mõnu-jalt ehitatud talumajades elanud, on nüüd suurte linnade kitsastesse ja räpastesse waeserahwa üürifongidesse kolinud, ja noorjugu kaswab wabrikute nõrgises õhus üles, ilma et tunneks juurist metsa jahedust, roheliste aasjade wärskust, wäljaarwatud ainult wabad pühapäewad, mil nad Londo-ni imeilusates parkides wõidwad jalutada.

Tööliste eluforterid suurtes wabrikulinnades olid kuni wiimase ajani päris jälgid: nad ei kaitanud ei külma ega niiskuse eest, ei olnud nendes head õhtu ega walguft, waid täis mustust ja putukaid, hiireft ja rottift. Alles wiimas-tel aastakümnetel hakkasid heategevad seltsid selle pahega wõitlema ja ehitasid, määratud hulka raha kulutades, töö-liste uued, mõnufamad ja terwisohoiu nõuete kohased majad; muidugi ei wõidud kõigi eest nii lühikse ajaga hoolitseda ja juur hull töölisti elutseb weel praegu wiletja-tes forterites.

Tähtsaks toeks tööliste eluforra parandamiseks on tar-witajate ühijused, kelle peafihiks on oma liikmetele häid tarbeaineid mõõduka hinna eest muretseda. Iga õstja saab pletift margi, kus see jumma ülewal on, kui palju ta iga-tord ostab; aasta lõpul wiib liige sel kombel kogutud mar-gid ühijusesse ja nende wastu antakse temale sellekohane õsa puhtast kasust, j. o. dividend, harilikult 5 kuni 15%. Kõik need tarwitajate ühijused on õitswal järjel, kõigil on oma juured majad ja kauplused; ühe õsa oma puhtast kasust jagawad nad hariduslikeft otstarbeteks wälja: raamatu-

Serbia sõjavägi lastekraavis.

kogude, kõnedõhtude, kurjuste j. n. e. peale, korraldavad oma liikmete kontserti, näitemängusi, lõbusõitusi j. m. j.

Inglise pealinna, Londoni elanike arv ulatab üle kuue miljoni. Iga aastaga kasvab ta ilka laiemaks ja laiemaks, ühtlugu uut maad oma alla võttes, mis enne põldude, heinamaade, metsade all oli. Linn jaguneb silmatorkavalt kaheks osaks: ühes on toredad majad, hülgavad kauplused, imeilusad pargid, see on West-End (läänepoolne osa); teises on uulitsad kitsad ja ubused, majad poollagunenemas ja katkiste akendega, lõhkiiste katuste ja poollagunenemata haisevate hooividega, kus Londoni vaesem rahvas elutseb (East-End — hommikupoolne osa). Kõige viletsam alev selles linnaosas on Whitechapel (Laitshapl).

Kuna see vaesus siin toredusega kõrvuti asub, siis paistab ta jeda lohutavam. Talveti võib tihti ajalehest lugeda, et inimesed siin ja seal nälga ja külma surnud. Selles linnaosas, kus ligi miljon vaest rahvast elab, leidub ehk isegi oma 10,000 niisugust, kes täieste ilma peavarjuta, õõ lageda taeva all mööda saatma peavad. Palju on nende vaesekeste heaks Londoni heategevus teinud. Raske on enesele ette kujutada, kui palju mitmesuguseid heategevaid asutusi Londonis leidub. Paljud jõudab ja haritud inglased tulevad õnnetuks abiiks, neile tööd otsides, paremaid elutingimusi muretsedes, töölohasi, koolisi, raamatukogusi j. n. e. asutades. Iseäranis palju on Inglise rahva heaks kuulnud „Pääste ehk lunastuse vägi“ teinud. See on määratu suur jelts, millel eesmärgiks on inimese joo tõlvatusti kaotada. Selle jeltsi asutaja ja peajuht Booth (suri paari aasta eest) tuli otsusele, et võimata on tõlvatut inimest tõrjuda, tema halbust tõrjuda parandada, seni kuni ta vaesuses sipleb. On inimene nälgas ja puuduvad tal kõige tarvilikumad asjad, siis on jutlustamine tema kallal kasutu. Sellepärast otsustas ta kõigepealt selle eest hoolitseda, et vaesed aineliselt abi saaksid ja siis juba manitsusega algust teha. Gest kui inimene näeb,

et temale ka tõeste abiiks tuldas, siis võtab ta ka arvitaja jõnu enam kuulda. Päästeväe liikmed pühendavad kõik oma jõu ja varanduse, et aga õnnetuks arvitada ja huktsaajaid päästa.

—gis.

Tähtis pimedate ööde puhul.

Kuiwad galvanielemendid

Õpetus, kuidas kodusel viisil mitmesuguseid kuiwi batareisi taskulampide, elektrilistade j. n. e. jaoks valmistada. 7 pildiga. Hind 30 kop.

Saada igast raamatukauplusest.

Pealadu

"Teadus",
Tallinnas.

Dr. J. Masing'i toimetusel:

Rodu-arst ja kodu-aptel

Saiguste äratundmine, ravitsemine ja arstirohud. Piltidega. Hind 1 rubla.

Naistehaigused

Saiguste kirjeldused, juhatused ja täielikud arstirohud haiguste ravitsemiseks; naisterahva suguelu ja waluta sünnitamine. Piltidega. Hind 1,50 kop. Teaduse kirjastus Sarju ja Riiu ulitsa nurgal 46/15.

Jakob Linz,
Lusitvere w.
Sõjaväesjal.

August Niine,
Jõhvist.
Tegewas sõjaväes

Harald Armann,
Jõhvist.
Sõjaväesjal.

Aleksander Selimets,
Jõhvist.
Sõjaväesjal.

August Mamin,
Dhatwerest.
Sõjaväesjal.

Aleksander Saks,
Jõhvist.
Suurtükiväelaseks sõjaväl.

August Tomson,
Päinamäe w. Sanitarina
tegevus sõjaväes.

Johannes Bert,
Paide kr.
Tegewas sõjaväes.

Johannes Rosenbaum,
w. alamohw. Põrkuni w.
Tegewas sõjaväes.

Oskar Olup,
Paasvere w.
Sõjaväesjal.

Priits Ware,
Paadermaalt.
Tegewas sõjaväes.

Aleksander Ziblikmann,
Paide kr.
Tegewas sõjaväes.

Ronts,
Jamburi kr.
Sanitariks.

Nikolai Ahse,
Subotinnast. Sanitarina
tegev. sõjaväes.

Aleksander Andreas,
Talinnaast.
Lendurite tomandos.

Tõnu Enok,
Aleksandri w.
Tegewas sõjaväes.

Martin Mängel,
Taruastust.
Georgi ristki saanud.

Rudolf Tamm,
Wõrumaalt.
Tegewas sõjaväes.

Gustaw Koppel,
Jamburi E. asund.
Tegewas sõjaväes.

Jüri Enok,
Aleksandri w.
Tegewas sõjaväes

Rohutaw hädasoht.

Kell oli juba kuus pealelõunat. Lord Zminnhem lamas meelemärkufeta ja tumedalt oigades woodis, tema proua aga käis ühtlugu atna all ja waatas sealt igatsewalt tühja maantee peale wälja.

Kõik, mis juhtunud, tundus temale hullu, raske ümbräona. Alles kolme kuu eest oli nende laulatus olnud ja seni olid nad ime-õnnelikult elanud. Täna hommikul ei wõinud Meeri, wälja ratsutama sõitwa mehoga jumalaga jättes, mõeldagi, et teda, wõib olla, wiimast korda näeb. Wahepeal aga oli ratsajadid õnnetus juhtunud: hobune wiskas ratsaniku maha ja wigastas tal kabalöögiga pead. Poosurnuna toodi lord Zminnhem kodu, murest meeletuks jäänud noore abitaaja kätte.

„Jumala pärast, ledi Zminnhem, rahustage ometi endid ja istuge!“ pööras koduarest Wilson, kes haigewoodi juurest ei lahkunud, õrnalt tema poole.

Noor naine wajus sõnakuulelikult tooli peale. Ta süda oli walu pärast lõhemas ja kõris pakitses wäljanutmata pisarate pärast, kuid sellest hoolimata pidas ta ennast kangelasena ülewal ja ei nutnud.

Sügawa kahetsemisega waatas arst Wilson noore naise peale. Seda enam, et ta juba lapsena teda tundnud. Lähedalt sugulasena oli ta tema õnneliku abieliu üle rõõmustanud ja nüüd . . .

Tema eest kartes oli ta teda juba mitu korda palunud haigetoast lahkuda, arstile wõiks ju toatüdruk abiks olla, kuid Meeri ei tahtnud sellest kuuldagi, et oma mehe üksi oleks pidanud jätma. Oma walu taltsutades ja eckude üle walitjedes jõudis ta isegi nii kaugele, et kordagi ei wärise- nud, kui arstil aitas mehe hirmsaid haawasi pesta ja haawatu pead kinnisidumise ajal hoidis. Kuid kui töö walmis oli ja lord Zminnhemi kinni mähitud pea tumeda ägamisega patjade peale wajus, kui Meeril enam midagi teha polnud, wõttis nerwilikkus jällegi ülewõimu. Ta ei püüdnud paigal olla ja jooksis ühtlugu atna alla, kannatamatalt kuulsa haawaarsti päralejõudmist oodates, kelle nad telegra- fiteel wälja kutsunud.

„Miks ta ei tule, Isand Jumal!“ ahastas ta, käsa ringutades, kuid kuiwade filmadega.

„Ar e meelt heitke, kallim!“ rahustas teda doktor Wilson. „Ma olen kindel, et lord Zminnhem wastu peab. Muudugi, eelseisew operatsioon on wäga hädasohtlik ja teer- lik, kuid professor Phillips saab sellel alal otse imetegudega toime. Surmajuhumisi ei tule tal peaaegu ettegi. Ta on tõeste inestamisewäärt julge ja osaw haawaarst. Sellepärast on ta ka nii kuulus. Ja tööd teeb ta peaaegu ööd kui päe- wad läbi, ilma et söömise ja puhkamise peale aega oleks mõeldagi.“

„Mister Wilson, mu armas“, pööras noor naine haleda näoga tema poole, „wõtke binokli ja waadake aknast, kas ei ole teda weel näha?“

Arst täitis noore naise soowi, wõttis binokli ja astus akna alla.

„Ei“, ütles ta tase, „maantee on tühi. Siiski“, lisas ta elawalt juurde, „seal kangel on nagu midagi näha . . . lähineb suure kiirusega . . .“

Meeri Zminnhem ei suutnud enam tegewufeta olla. Ta jooksis akna juurde, tõmbas arsti käest binokli ja waatas põnewalt.

„Ah, doktor, kui hea“, hüüdis ta, „jah, jah, see on automobil! Mats inimest peal! . . . Oh, Jumal! Jah, ma olen kindel, et see professor on! Wiimats ometi! Ma kartsin kõige rohkem et telegramm teda kätte ei saanud, wõi mingi asi teda tulemast talistas, ja teie ise ütlesite ju, et kui operatsiooni õhtu kell kuueni teha ei saa, siis Dik öödi enam üle ei ela.“

Automobil jõudis maja ette.

„Ma lähen professori wastu wõtma“, ütles noor naine, kuid ennem, kui toast lahkuda, astus ta ruttu mehe woodi äärde, süüdes tema kahwatut, külma otsaesist õrnalt ja sofistias tase: „Dik, mu kallist, ta tuli juba ja päästab sind!“

Saawatu oigas tase wastufeks.

Kiirelt jooksis Meeri trepist alla ja teretas professori, wäga kõhna ja pika kaswuga meest, suurte rahutus tules põle- wate filmadega. Autojuht ulatas sõnalausemata wäitfe reiffikoti arstiristadega.

„Kus meie haige on?“ küsis professor karsitult.

Meeri ruttas teed näitama. Treppi mööda illesse sam- mudes märkas ta imestades, et ka autojuht nende järele tuleb ja warsti kuulis ta tema tasefist sofinat oma selja taga.

„Proua! . . . Proua! . . .“

Wõdras'ades waatas ledi Zminnhem ta otja.

„Proua, ma pean teid hoiatama, mul on waja teiega rääkida . . .“

„Mis teil tarwis on?“ küsis ta. „Rääkige ruttu, mul ei ole aega . . . mul on wäga kiire . . .“

„Proua“, algas autojuht ruttu, „professor kdules kogu tee koertest ja ülepea . . .“

„Ah, mis puutuwad siia koerad! Mul ei ole aega niisuguse asja peale mõeldagi, kui mu mees suremas on. Babandage, mul ei ole sugugi aega,“ ja Meeri jättis koh- metusesse sattunud autojuhi ning jooksis haigetuppa.

Professor Phillips oli juba saalis ja tõmbas, doktor Wil- soniga jutustades, kindaid käest.

„Doktor Wilson seletas juba teile, kuidas lugu on?“ küsis Meeri.

„Jah, ma olen juba seisukorraga tuttaw“, wastas profes- sor rahulikult. „Niipalju kui ma aru saan, on seisukord küll hädasohtlik, kuid mitte lootusetu. Ma loodan, et mul ihes ametiweniaga õnneks läheb teie meist kolku lappida,“ naeratas ta. „Lähme siis haige juurde.“

„Oh, olge head, professor! Siia!“ ruttas Meeri, ees sammudes.

„Lähme, lähme“, ütles professor mahedalt, kuid maga- mijetua ukse alla jõudes jäi ta äkki seisma ja küüsis ärewalt: „Alga üttele mulle, ega siin koerast ei ole?“

„Koerast? Misuguseid koeri?“ imestas noor naine. „Ei, meil ei ole ülepea koeri. Aga astuge ometi, Jumala pärast, sisse!“ lõpetas ta kerge karsitusega ja juhtis professori, uft lahti tehes, operatsiooni jaoks ette walmistatud tuppa.

Ja juba wõttis ta haigetoa uksekingist kinni, kui profes- sor Phillips wihafelt ja ärewalt imises:

„Alga sedast on ometi wõimata koeri lahti lasta! Meid tuleb abelas pidada! See on ju — meeletus!“

„Misuguseid koeri?“ küsis Meeri. „Siin ei ole mingi- suguseid koeri!“

„Pole koeri!“ osatas professor kihwtifelt, „neid on siin kümneid, sadandeid! Wõi olete pimedats jäänud!“

Kuid selsamal filmapilgul awas arst Wilson, kes neist ette oli jõudnud, ukse ja wiis professori haige juurde.

Phillipsi huwitas tema uus haige elawalt.

„Waja tingimata operatsioon teha“, ütles ta karsitult. „Alga teda saame omale weel abiks?“ waatas ta küsitawalt ringi. „Ma unustasin oma abilise kaasa wõtmata.“

„Sellest ei ole suuct häda“, wastas Wilson tõsifelt. „Ledi Zminnhem on meile abiks. Ta tahtis nii kui nii luba küsida, operatsiooni puhul juures olla.“

„Mis? Operatsiooni juures olla? See peenike naiste- rahwas, ja pealegi haige naine? Ei, see jäägu juba tege- mata.“

„Kuid peale tema ei ole siin kedagi teist“, waidles arst Wilson mahedalt wastu. „Tõsi, toatüdruk on, kuid see on wäga õrn naisterahwas ja teatas ette, et ta werd nähes koha minestab. Ja minu arwates on ledi Zminnhem meile tõeste heats abiks. Ta on hästi hakkaja.“

„No jah, tunneme juba teie hakkajaid naisi. Kõige tähtsamal filmapilgul on ta minestuses ja abi asemel on meil ainult weel rohkem tüli kaelas.“

Meeri, kes kurbusega seda waielust pealt kuulanud oli, wõttis nüüd, professori arwamist kuuldes, teeklaasi, walas selle ärteni wett täis, ajas käe sirgele ja pani klaasi peopesa peale. Käsi ei wärtsenud ja klaasist ei langenud tilkagi maha.

„Ohoh!, jah, teiest ehk saab asja. Julgust on teil! Tubli!“ hüüdis professor. „Noh, mis siis, jääge juba niisu- gusel juhtumisel. Aga kus ma siin riidesse paneksin?“

Kuid sellamal filmapilgul muutus tema lahke nägu ärritatud-pahaseks ja vihaseks fofistas ta:

"Ah, jälle need äraneetud koerad! Ja mis jaoks te neid siin peate. — Siiski, sel kutsikal pole wiga", lühas ta sealtsamast lahkema häälega juurde. . . . Usna ilus koer!"

Ja imestawate noore naise ja doktor Wilsoni filmade ees kumardas professor ruttu, tõstis ettekujutatud koera põrandalt julle ja hakkas, nagu teda silitades, õrnalt fofistama: "Noh, noh, pole wiga, ilus kuts oled jah, ilus jah! . . ."

Doktor Wilson taganes haigewoodi äärde ja jäi sinna nagu kaitseks, professori tegewuist teraselt silmas pidades.

See silitas ettekujutatud koera paar filmapilku, kuid äkitselt moonduks ta nagu meifikuts, ta kargas oma arstiriistade kasti juurde, tõmbas terawaks ihutud noa välja ja hakkas sellega ägedalt wehkima, oma ettekujutatud koeri tagasi tõrjudes.

"Mis on? Mis on teiega, professor?" küsis ledi Imminhem ehmatufes.

"Kas teie ei mõista, et ta peast segaseks on läinud?" fofistas temale lähedal seijew doktor Wilson.

Hirmsas kohkumises wõttis Meeri kättega peast finni: inimene, kelle peale ta kõik oma lootused mehe päästmise asjas pannud, ilmauulul haawaarsti, kes kõige lootusematid haigeid päästnud, läheb sel filmapilgul nõrgameelseks, kui tema meest päästa waja on.

"Ma lähen, waja inimesi kutsuda," ütles doktor Wilson, ufse poole astudes.

Kuid ledi Imminhem wõttis tal käest finni ja ütles:

"Ei, ei, ärge minge!"

"Oh, need jälgid loomad! Äraneetud koerad!" käratas nõrgameelne omatorda. "Ja et keski neid ometi siit välja ei aja!"

"Ärge kartke, ma ajan nad filmapilil välja!" wastas noor proua enneaimamata terawmeelega. Ta jooksis ufse juurde, lükkas selle laiati lahti, ja, nagu tehes, otseult ajaks ta kedagi toast välja, hiüidis ta walju häälega ja kättega wehkides:

"Noh, kafiige välja! Kuulete?... Välja siit! Noh, näete?" pööras ta lahkest professori poole: "nüüid on nad wiimase kui üheni väljas."

* * *

Sõnalausumata wajus professor lähema tooli peale ja wäriks kõigest tehast ja ta otsaesisele tõusid suured higitilgad.

"Jah, nüüid jooksid nad tõeste välja", ohkas ta kergendatult, otsaesist pühkides. "Aga muidu, uskuge mind, ei anna nad wiimasel ajal mulle enam elu. Kuhu ka lähed—igalpool koerad. Kümme, kakskümme, karjakaupa! Wind taheti nii kui nii juba kuskile majasse wiia, kus, nagu kõik finnitafid, ainuufiki koera ei olewat, kuid ma," ta naeratas kawalalt, "ei usaldanud neid tinnitusi. Ma tean wäga hästi, et see kõik wale on: pole ju niisugust paika olemaski, kus neid alatud elukaid ei oleks? Kõik oli juba ärasõiduks walmis, ja ma mõtlesin, kudas põgenema jaoks, kuid õnneks toodi mulle sel ajal teie telegramm, ja ajawitmata tõmbafin omal palitu selga, wõtsin arstiriistade kasti, tuln tähelepanemata välja, istusin mind juba ootawa auto peale ja, nagu näete, tihutafin siia," lõpetas ta lõbuja naeruga.

"Teie ütlesite, professor, et teid kuskile majasse taheti wiia?" küsis doktor Wilson küll rõhuga, kuid siiski rahutufega.

"No jah! ma ütlesin juba. Kuid ma wedafin neid kõiki minapidi ja sain õnnelikult putked. Önn, et autojuht nende nõust ei teadnud, muidu ta oleks ehk tõrkunud mind

[Punase risti falk.

siia sõitmast. Kujutan juba ette, kudas nad mind nüüid kodus otstawad!" hakkas ta uueste lõbusalt naerma.

Doktor Wilson astus Meeri juurde ja fofistas talle tafa:

"Katsuge jalaja välja pääseda, ma walwan seni tema järele. Waja inimesi kutsuda, ta finni sibuda."

"Mis? Inimesi? . . . Teda finni sibuda?" fofistas Meeri imestades. "Sa Jumal! Aga kudas jääb siis operatfioniga?"

"Wõi peate paremaks oma mehe elu nõrgameelse hooletks usaldada?"

"Aga mis teha?" fofistas noor naine hirmsas kohkumises, kafa rinna wastu surudes. "Teie ütlesite ise ju, et kui operatfion hiljaks jääb, siis . . ."

"Tean küll," wastas arst kartsitult, "kuid mõistke ometi, et meeletu oleks niisugust operatfion nõrgameelse hooletks usaldada. Kas te tõeste aru ei saa?"

"Aga mis peame tegema?" küsis noor naine ja ta hääles kuuldus nuuksumine.

Arst wakis. Mis wõis ta wastata? Seisuford oli tõeste hirmus: kui operatfion tegemata jääb, on haawatu kadunud. Aga ühes sellega: kas oleks mõtet niisugust teerulist operatfion nõrgameelse kätte usaldada?

"Mis teha?" küsis Meeri ahastades. — Jumala pärast, doktor, andke nõu!"

Kuid Wilson lahutas ainult nukralt kafa ja fofistas: "Ma ei leia mingit nõu, kallim."

* * *

Meelt heites wajus noor naine walus ägawa mehe woodi kõrwa ja suudles tafa tema üle woodi ääre ripuwat kätt.

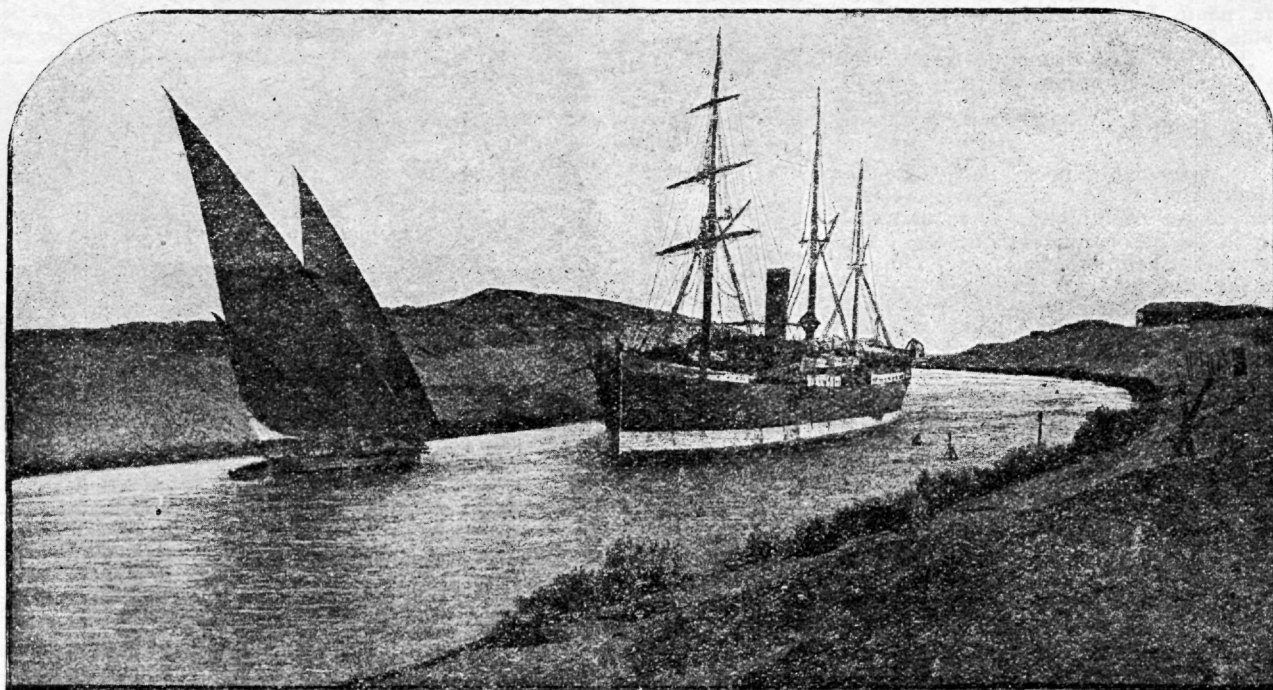
"Meeri! . . . O, Meeri!" oigas haige tafa. Nagu elektriseritult kargas ledi Imminhem põlwilt ja jooksis mõtetesse suikunud professor Gillipsi juurde.

"Noh, kudas on, professor," küsis ta kindla ja tõfise häälega, "olete walmis? Teg jõuab, aga meil ei ole ju minutitki kaotada!"

"Aga koerad?" küsis see, kartlikult ringi waadates.

"Aga te teate ju, et ma nad kõik välja ajafin. Nad pandi luku taha, nende järele walwatakse, siia ei pääse nendest ükski", ütles ta tõfifelt. "Teie wõite julgeste operatfion algata."

"Oh, änan teid, et kõik nii hästi korraldastite", ütles professor tulifelt. "Teie olete wäga hakkaja, miledi. Kui kõik teised minu kõrwal ka nii hakkajad oleksid, siis ei julgeks need loomad mind juba piinata. Jah, nii siis peab teie soowi peale alustama? Noh, mis siis, tubli! Ma olen walmis."

Suetfi kanal.

Professor tõmbas omale kiirelt walge kuue selga, pefi käed hoolikalt puhtaks, astus haige juurde, wõttis siledem ära, uuris wigastust.

Arst Wilson pidas teda hirmuga filmas, kuid professor oli tõsine ja rahulik, kõil tema mõtted näisid haige peal wiibiwat. Ühestki asjast polnud märgata, et ta pea korras ei ole.

Ledi Imminhemi ergud olid äärmiseni pingul ja ta näosti ei wõinud midagi iseeralist lugeda. Tema oisa waadates wõis arvata, et eelsejewe operatsioon tühine asi on ja üsna ükskõik, kas ta hästi wõi halvaste lõpeb.

* * *

Pooltundi hiljem oli kõik lõpetatud ja haige suikus rahulikuse unesse. Seni oli muudugi weel raste ütelda, kas ta eluga pääseb, siiski aga oli näha, et walu teda enam ei piina.

Wäsinult käega üle näo pühkides, hakkas professor Phillips omal walget kuube seljast ära tõmbama, kuid äkki tiskusid meeletu hirm ja hirm jälle tema näo wiltu ja, tooli kätte kahmates, hakkas ta ettekujutatud koeri wihastelt eemale tõrjuma.

Just selsamal filmapilgul lõi suur tell lamina peal kuus. Haige magas rahulikult ja lõwaste.

Keegi koputas tafa ukse peale.

„Astuge sisse!“ hüüdis ledi Imminhem, arwates, et see teener on.

Kuid tuppä ilmus tundmata wanapoolne herra. Ta astus noore naise juurde, kutsus ta kõrwa ja ütles tafa:

„Wabandage, miledi, et teid tülitasin, kuid ma olen — doktor Wain, waimuhaigete maja wanem arst. Professor Phillips on minu sõber. Täna lõuna ajal palusid mind tema omaksed tema juurde sõita, sest et nad kartsid, nagu ei oleks tema mõistus enam korras. Kuid mul ei olnud kudadagi wõimalik lahkuda ja ma palusin neid teda minu juurde tulla. Automobil oli juba tema trepi ees walmis, kuid omaksed ei olnud tähelegi pannud, kui ta korraga ära kadunud oli. Mul läks hull aega järelepärimistega, enne kui õnneks läks tema jälgefi ülles leida. Astuge, tell kahest

saadik kihutan tema järele ja alles niilid, tell kuus, läks mul õnneks teda ülles leida. Ütelge, Jumala pärast, mis ta siin teigi?“

Ledi Imminhem jutustas selgelt kõil, mis siin sündinud.

Doktor Wain kuulas tähepanelikult tema jutustust. Tema inestus kaswas iga filmapilguga ilka rohkem. Kui Meeri lõpetas, jäi doktor Wain hulgats ajats sügawasse mõttesse.

Wiimaks ütles ta tafa:

„Ma ei julge oma kõrwugi uskuda. See on otse — wõimata! Olge head, ametiwend,“ pööras ta doktor Wilsoni poole, „jutustage mulle järjekorraliselt kõil, kudas lõikufega läks.“

Wilson algas oma aruannet.

Ametiwenna täielikku seletust kuuldes pööras doktor Wain, kes mitte ainult kuulus waimuhaigete arst ei olnud, waid ka tubli haawaarst, Meeri poole:

„Miledi, wõin teile kiinitada, et minu waene haige sõber niisuguse hädaohliku operatsiooni nii ilihästi on lorda saanud, nagu seda ükski terwe mõistufega haawaarst ei tee. Ta on genialne arst! Peale seda operatsiooni on paranemine niihästi kui täielikult kindel. Niilid aga lubage mind lahkuda ja oma ülesannet täita.“

Seda wõlde astus doktor Wain rahulikult afna all pifut küürus istuwa professor Phillipsi juurde ja ütles, kätt tema öla peale pannes, mahedalt:

„Noh, sõber, mis siin enam tühja istuda, sõidame parem minu juurde. Päris tõeste, sõidame. Waata afnast, minu automobil ootab juba.“

Professor Phillips waatas imestades lähemale astuja peale, hakkas aga äratundes laialt ja sõbralikult naeratama:

„Sinu juurde?“ küsis ta ülles tõustes. „Noh, mis siis, sõidame pealegi. Mul lähebki natuke puhkamist waja. Olen ülepea, tead, natuke liiga wäsinud. Aga kas sul koeri ei ole?“ küsis ta äkki, aralt sõbra wastu litfudez.

„Koeri? Mis jaoks peaks mul neid raipeid waja olema?“ ütles doktor Wain ladusalt. „Ma ei lasse neid suurtüki kuuligi kaugufele oma elumaja ligi!“

Profesor naeris seda kuuldes lapsikult-rõõmsalt, ja lahkus, usaldades sõbra käe najale toetades, toast.

Eedi Imminhem ja doktor Wilson, teda see sündmus pisarateni liigutanud, astusid lahtise akna alla.

Automobilis istudes lõi doktor Wain filmad akna poole, mille ääres noor proua ja doktor Wilson seisid, ja kergitas aupallikult kübarat. Seda liigutust märgates, pööras ta professor filmad ülesse ja imestas esiteks nagu filmapilguks, noort naist ja arsti nähes, siis aga läks ta nagu kohe jälle selgeks ja hütis, omatorda kübarat kergitades:

"Sällenagemiseni! Pidage meeles, et haigele nüüd täielik rahu ja uni peasjaks on. Ja veel... veel... Jumala pärast, ärge laste tema ligi koeri!" lõpetas ta aktiivse hirmuga.

Automobil liikus teele ja kadus warstigi filmist.

Eedi Imminhem ja doktor Wilson seisid itka veel tummalt akna all, neid lämmatasid pisarad.

Siis, kui wiina laialt oli . . .

Peale „punast“ aastat elasin ma ühes üirikafarmis. Mis üirikafarm on, teab iga linnalane ilma seletamatagi. Su eemalt ajab ta oma labase, wõika ja dudsse wälimumega wähegi ilutundjale inimesele kanaanaha ihu peale. Sarnased kafarmud on meie suuremate wabrikute piirkonnas, kui seeni tännu ümber, ning sarnaste lastidega on meie tõusnud linna laialt ajanudki. Neis elawad töölised ja kõiksugu pistitlused ametnikud.

Meie kafarmus walitses sõrdlemisi waitus. Tema elanud ilmusid õhtul tõõst puruwäsinult. Kära ja kisa oli ainult laupäewiti, s. e. palgapäewadel, kui mu naaber Rull koju tuli.

Rull elas oma perekonnaga minuga kõrwu; ainult õhuke wahesein, Tallinna keeli „säärwant“ oli meie wahel. Nii oli meie elu tahes ehl tahtmata sidemetes, ja laupäewiti pidin ma alati selle jöleda draama tunnistaja olema, mida selles tööliste perekonnas etentati. See algas harilikult nii: naine walmistas õhtusööki, lapsed tilkafid ta ümber, ma kuulsin ta tawast ja pehmet häält . . . Rull lõi seitse . . . tahelksa . . . meest ei tulnud. Ta hääles kuuldusid pisarad, äritus. Lapsed aga, tahfid nad nüüd süüa wõi magama minna — hakkafid jönnima ja wirisema. Mees aga ei ilmunud iftagi weel. Tuli ilma temata sööma hakata. Wiimaks hilja õhtul, lapfi magama pannes, tuli naine korridori, ma kuulsin kuidas ta nuulsus.

„D, ja inimeseloom, inimeseloom! . . .“ Koju tulewad naabrid waatafid kaastundlikult ta peale.

„Seitte magama“, ütlesid nad. „Te teate, et täna palgapäew on, nii wara ta täna juba koju ei tule.“

Selle peale järgnesid nõuanded ja õpetused.

„Dleks ma teie asemel, waat kus ma teeks . . .“ Ehk: — „Raebage ta peale peremehete, kull peremees näitab tale.“

Nende nõuannete ja kaastundmuse awalduste peale wastas ta ainult pisaratega, aga ta ei kaotanud lootust, ootas ja oli ärewuses. Kui uulits ju hoopis waiifels jäi, ukfed ja wärawad lukku pandi, lastis waene ootaja naisterahwas rinnuli koridori akna peale ning andus oma kurbadele mõtetele, poolwaljuste mõeldes, ning lihtinimestele omase naiswifega, kellede elu lahutamata uulitsaga seotud, ife endale oma murefi kaebades. Siida walutas temal maksmata üüri pärast, hirm oli poemehete eest, kes enam wõlgu ei lubanud anda. Mis saab temast, kui mees jälle ilma rahata tuleb. Raua ootas ta ja kuulatas, iga hilise kääja jalaastumisi oma mehe omadeks lootes, ta luges tundisi ja minutisi, ning wiimaks, ootamise piinadest jõuetuks jäädes, pöödis ta tuppaga tagasi. Nii läks tund ja teine mööda, ma arwafin, et nüüd lõpp on, aga äkitfelt kostis koridorist nõrk kõhatas . . . waene naisterahwas oli uueste koridori tulnud, näriwa rahutufe ja piinawa ootufe puurifid ta filmad läbi ümbritsewa pilkase pimeduse, pimeduse, mis ainult ta piira juunetes.

Reisija naisterahwas wõõrastemajas: „Ma tellisin enesele hea söögi, aga supp oli külm, kala soolane, praad ära kõrwetatud — midagi mõistlikku polnud saada.“

Kellner: „Koh, oodake, ma toon kohe arwe.“

Wiimaks, umbes kella kahe ümber ööfel, kostis põikuulitjast rõõmus laul. See oli Rull, kes koju tuli. Enamaste alati oli temal keegi seltsimees saatjaks, teda ta oma poole tiris, rääkides: „Koh, tule . . . tule minu juurde . . .“

Teades, mis teda kodus ootas, kahtles ta tiikl aega majasse tulla. Ta sammud kajaifid treppi mööda ülesse tules, keset täielikku maja waitust nagu ifäärantis dudselt ja nende lõikaw kobin rõhus teda, kui noomiw südametunnistus. Trepifit ülesse tules rääkis ta ifeenefega waljuste, jäi iga ukse taha seisatama ja karjus: „Sead ööd, proua Weber! . . . Sead ööd, madam Metfis! . . .“ Kui temale ei wastatud, siis hakkas ta harilikult hirmfaste söimama, ja see kestis nii kaua, kuni naabrid ukfed awafid ja sellesamuga wastafid. Seda Rull just ootas, purjus peaga tahtis ta kaugeste riielda ja kiftleda. Pealegi ärtafid sarnafed stfeenid teda, andfid temale „kuraafi“, ning ta ei kart. ud enama' wäga naise ette ilmuda.

Aga need ilnumifed olid jäledad.

„See uks lahti, mina olen!“ kostis ta hääl.

Ma kuulsin, kuidas naine paljad jalad woodift wastu pörandat puutusid, kuidas ta tikuga tule üles tõdbistas, kuidas mees tuppä tules lallutawa keelega ilka ühte ja sedafama lugu rääkima hakkas. . . Teada nuidugi . . . sõbrad ja seltsimehed wedanud teda. . . Tead seefama, kes raaudtee-wabrikus tööl täib. . .

Raine ei pannud ta lori tähelegi.

„Aga kus raha on?“ küfis ta.

„Mul ei ole raha,“ wastas Rull.

„Waletad!“

Ta waletas tõeste. Ka siis, kui ta täis kui tina oli, ei unustanud ta endale pisufest peaparanduse raha tagawaraks hoidmift. Homme on ju waja pead parandada! . . . Juft seda raha aga tahtis naine weel päästa. Aga Rull ei andnud.

„Ma ütlesin ju sulle, et wiimase kui kopika maha jõin!“ karjus ta. Raine ei wastanud midagi, saftis südametäiega

Näitlejanna teatridirektorile:
„Selle palgaga praegusel kole-kallil ajal läbi elada, on tõeste kunst.“

Direktor: „Kunstnikuks olengi ma teid palkanud.“

ta kraest kinni, ning hakkas taskuid läbituufeldama, pööris nad kõik pahurpidi, ning viimaks leidis, mida otsis: ma kuulsin kudas rahad kõlinal pörandale weeresid. Selle peale haaras ta ahnelt nende järele ning hiiüdis wõiduröömsalt: „Näed sa, ikkagi leidsin!...“ Selle peale kostis hirmus sõim, kuulbusid tumedad mütsid — mees lahutas oma wiha. Kui ta kord kistumise hoosje sattus, siis ta enam peatada ei saanud. Kõik elajalikud instinktid, mida wiin üles oli äritanud, pääsiwad nüüd wallali. Naine hulus walu pärast, mööbel lendas raginal igasse kanti, lapfed, kes une pealt järsku üles olid hirmutatud, pistsid karjuma. Üle uulitsja tehti atnad lahti, kuulbusid hääled: „Ah, see on ju Ruff.“

Wahel tuli naise isa, kes naabrimajas elas, tütrele appi; aga Ruff ei kannatanud seda, et teda segati, keeras ukse lukku, ning siis algasid wäimehe ja äia wahel, läbi lukust ukse, toored dialogid.

„Kas sulle kahetuufest kinni istumiseft wähe oli, mõrt-sulas?“ küsendas äi, mille peale wäimees suurepäralise põlgutusega hääles wastas:

„No jah, ma istusin kaks kuud kinni, mis siis sellest on? Ma olen wähemalt oma wõla seltskonna wastu sellega tasunud. Katsju fina seda kah teha...“

See näis temale väga loomulik olewat: — „Mina warastasin wabrikust, teie aga pistsite selle eest mind türmi, tähendab, nüüd oleme tasa.“ — Aga kui wanamees wahel liiaks laua selle küsimuse ümber juurdles, awas Ruff harilikult ukse ning kargas wanamehe kallale, sarnafel korral said kõik wahettegemata kloopida — sai äi, said naabrid. Sinnawahti polnud ka lähekonnas saadawal ja kaugeft keegi wõfel otsima ei läinud.

Selle peale waatamata ei olnud Ruff sugugi tige inimene. Pühapäewiti, s. o. teisel päewal peale lahingut, oli ta hoopis rahulik ja, et wiina jaoks raha ei olnud, istus ta terwe päewa ilusti lodus. Oues, aia nurkas, olid fireli pööfad ringimisi istutatud, mis omast kohast lehtmaja pidi kujutama, stia laua äärde kogusid proua Weber, madam Weisfis ja muud maja elanikud istudes aega wiitma. Ruff püüdis nende seas väga armastusewääriline, wiifakas ja

tarf olla. Tema juttu kuuldes pidid arwamisele tulema, et see üks väga eeskujulik tööline on, kes õhtuti ainult rahwalikutel ettelugemistel ja kõnekoosolekutel oma waimu käib teritamas. Ta kõneles iseäralise magusa häälega, soolas oma kõnet kõiksugu tarkade laulete ja kõnekattenditega, mis temal siit ja sealt olid pähe jäänud — tööliste õigustest ja kapitalist ja eksploatatsioonist. Ta naine, kellel weel eila-seft peksust alles kondid walutasid, waatas nähtawa uhtuse ja waimustusega ta poole; niifama ka kõik teised kuulajad. „Ah, see kunst... Kui ta aga tahats!...“ õhtas proua Weber.

Seal palusid naisterahwad teda midagi ette laulda. Suuremalt jaolt armastas ta Gorki „Päite kõuse ja lähed looja“ laulda. Do, küll oli wastik see kõri ja kurgu hää! Kui palju oli selles walepifaraid ja rumalat tööliste sentimentalsust!...

Räpane ja kitsas õuepealne, ihes seal nõõride peal kuiwawate pesuräbalatega, arhitekturalisest inetuseft karjuma majaga, kõik ja kogu see alasti waimu- ja iluwaesus, idealistest ja kõrgetest tunnete janust tiuwustatud, tõstis üles-je taewafina poole omad niised filmad... .

Kõik see aga ei keelanud Ruffe lähemal laupäewal oma palka maha joomast ja naist peksmast. Ja kui palju ei tihanud seal üirikasarmus wäikeft Ruffest — Ruffest, kes aga endi ifade ealifels saamist ootasid, et ka nende wiifi oma teenitud raha maha juua ja naist peksa!... ning see wiinaõingust uimane rahwas mõleeb ilma walitfeda! Kõike õndsaks tegewat sotfialset korda luua? Mis teha! Sai-guft mitmesuguseid!...

Kanada rööwliste lugu.

(Sherlok Holmesi uus juhtumine.)

Art. Duhow.

„Watson“, jostistas mulle Sherlok Holmes (loe: Holms) kõrwa sisse, „selle naisterahwaga on õnnetus juhtunud“.

„Kust seda teate?“ waatasin ma inestades tema otja. „See on minu uus ulesleidus“, wastas salapolitseinik külmawereliselt. „Ta nutab“.

„Aga miks te arwate, et ta õnnetuse pärast nutab“, küfisin mina, tema terawmeele ees aulartust tundes.

„D, meie salapolitseinikud peame igas asjas väga tähelpanelikud olema... . Tappa astudes ütles ta: „Herra, minuga juhtus õnnetus“. Seadke tema ütetus ja pifaraad ühendusesse, ja te leiate, et mul õigus on“.

„Jah, jah“, wastasin mina aupakkult. „Proua“, pööras Sherlok Holmes naisterahwa poole, „ütelge, mis tõi teid stia...“

Naisterahwas tõstis käe taskurätikuga filmade ette, lämmanas hirmsa tahteõõnga hädatarjatuse ja wastas:

„Üks rubla kümme kopikat“.

„Pärandus?“ küfis Sherlok, ruttu tema käest kinni wõttes. „Warostati ära?“

„Andsin. Ise. Igalpool üks ja seesama“.

„Kellele?“
„Temale. Nimi ei tule praegu meelde. Meie kõrwal. Pikk, punase habemega“.

„Märkige üles, Watson: pikk, punase habemega... . Nõudis ja ähwardas?“

„Kust seda teate?“ küfis naisterahwas inestusega, mil-les hirm peegelnus.

„Oh, selleks oleme salapolitseinikud. Mis tal käes oli, proua?“

„Temal? Seafint“.
„Kirjutage, Watson. See on esimene juhtumine minu elus — mõrt-sulatöö seafingiga“.

„Tehtke tõeks, et ta petis on,“ palus naisterahwas, „tehtke seda minu armsa poja pärast, kes sellepärast ilikooli-st wälja heideti, et tal õperaha ei olnud maksta, ja minu kalli mehe pärast, kes kohast ilma jäi...“

„Proua,“ ütles Sherlok Holmes, „ma teen kõik, mis ma wõin...“

"Siin on Kanada röövlite falk töötamas," ütles Holmes tume-tõsselt, kui naisterahwas ära oli läinud. — "Tom Dshons, mees lõhke kõrwaga, ja tema falk... Riil ma nad taban... Watson, keegi tõlistab..."

"Telegramm..."

"Ja ei toonud muidugi mitte konserwatoriumi õpilane, waid telegrammikandja..."

"Sherlok... Rusk..."

"D, meie salapolitseinikud..." Riirelt lendas ta film üle telegrammi, ja kahwatades, wajus ta raskelt tooli peale. "Watson, kuritöö laieneb... Päisepäewa ajal wõeti Newsi prospektil inimese käest poolteist rubla naela wõi eest..."

"Teie teete nalja," ütlesin mina, kes ma oma kõrwu ei tahtnud uskuda, "ei wõi olla. Sest Petrogradi läheduses on kümned wagunid kõigeparema lauawõiga... Politsei..."

"Politsei?" ütles Holmes äritatult, "mis te mulle räägite... Kanada röövlite seltskond on politseist tugevam... Keegi tuleb, Watson..."

"Kiri. Adress on segane."

"See on minu koerake Dshimmi käest, keda ma post-paberi peale kirjutama õpetasin."

Ta tegi ümbriku lahti ja hüüdis:

"Kuritöö..."

"Arneb?"

"Laieneb, Watson, hiiglasammudega... Dshimmi kirjutab, et ihe wana naisterahwa järele luuranud, kelle käest munatime eest seitsetümmend kopikat wõetud..."

"Tühjas umbuulitsal, pimedal sügise ööl, mil inimese-hingegi ligidal..."

"Päewa ajal. Südalinnas, Sadowaja peal!" jähwatas ta kärevalt.

"Kurjategija põgenes?"

"Kaupleb edasi. D, Tom Dshons — hädaohtlik asi..."

"Kuid Petrogradi sõites nägime ju teel wagunist, pöran-dalt laeni täis mune..."

"Dshons peab nad jaamades kinni..."

"Kuid linna omawalitsus..."

"Kanada rööwli Dshonni agendid on igalpool, armas Watson... Nad on ifegi niijuguses kohas, kus..."

"Keegi koputab..."

"See koputaja on meesterahwas..."

"Kudas te seda aimate. Ma olen siidamepõhjani imest..."

"Ah, see on nii lihtne," ütles kuulus salapolitseinik peaaegu pahajelt. "Ta räägib ukse taga basihhäälega. Minu elus oli ainult üks juhtumine, Nebraskas, kus naisterahwas basihhäälega kõneles. Ja pealegi selgus, et see koguni nais-terahwas polnud, waid lurjus Baufins, kes siis üles poodi... Mis seal on?"

"Sedel..."

"Andke siia... Watson, mu pea käib ringi. Nad on minust kawalamad. Us kuritöö Petrogradi ihes alewis. Määratu ladem puud kadus pealtnägijate silma all. Jäänuseid müüdi kahetateist rubla süld..."

"Eh! sõidame ise..."

"Sõidame," ütles ta lühidalt, "salapolitseinik peab esimesena kuritöö kohal olema."

Meie astuime uulitsale.

"Meie järele wawatatakse," sõistas mulle Sherlock, "peame ettewaatlikud olema. Kohe uurin ma wälja, kas siin läheduses poisja Dshonni salgast ei ole. Woorimees!"

"Kuhu sõita?"

"Newsi peale."

"Rubla..."

Sherlok kargas tagasi ja rebis mu edasi.

"See on Päpiline-Dshel, üks peajuhtidest... Lähme edasi."

Kaks uulitsat edasi nägime ihe kaupluse ees hulga inimesi, mõrudalt üksteise taga seisemas. Sisse lasti kaupluse poolawatud ukse laudu ükshawal.

"Siin ei ole asi forras... Mis teete siin?" küsis ta ihe käest inimeste seast, "tunnistage üles. Minult sel tingimisel kingitakse teile wabadus..."

See wõttis käega siidame kohast kinni, wantus ja hakkas nutma.

"Oh, ärge pange pahaks. Ma ei ole süüdlane. See on suhtusjaba."

"Teie walestate, ser," ütles Holmes külmalt, "ma tean et Petrogradis määratul hulgal suhkurt on. Teie walestate."

"Mõõna. Siin müüakse teda kolm kopikat kallimalt."

"Mis te siis appi ei karju?"

"Tänan. Karjusime."

"Lähme, Watson... Ma kaotan pea... Nutem..."

"Teie oodate siin," ütles mulle Sherlock puuwilja kaupluse ees, "ma olen kohe tagasi."

Ja üksluisse tööwoorimehe näoga kadus ta kiirelt kauplusesse, mina aga jäin, wihmawarjuga oma jalgu warjates, ootama. Ei läinud kahte minutitki, kui Holmes juure wolkfuga kauplusest wälja kargas ja õhinaga mulle sõistas:

"Watson, nad on ka siin..."

"Dshons?"

"Tema poisid... Ma palusin kümme wiletsat õuna..."

"Kui palju?" küsisin ma wabisewa häälega.

"Kaks rubla."

"Terasest käeraud olid teil kaasas?"

"Watson, Watson... Mu nimi on teotatud... Minu oma filma all kargas keegi lurjus peene naisterahwa kallale ja wõttis tema käest neli rubla tofina mädanenud pirnide eest... Ma ise sain hädawaewalt weel wälja karata..."

"Mis teha, Sherlock..."

Kurkalt waatas ta mu otsa ja kurwalt raputas ta pead.

"Watson... Kanada röövlite falk on Holmesist tugevam... Ka Marioti... kurjategijate kuningas, minu wihasem waenlane, on siia segatud... Lähme kodu..."

Õsel äratas meid klaasi kõlin. Suppa lendas suur raudkiwi, paberi sisse mähitud.

Baenduwa jaguarina wibutas Sherlock enese kiwi juurde, tegi paberi lahti, luges läbi ja andis mulle.

"Ma olen surma mõistetud," ütles ta ja wõttis wiili, "Watson, kus on minu poogen..."

Ma waatasin paberi läbi.

"Sherlok" ütlesin ma wärisewa häälega ja wiisakalt, "surma on teid puude komisjon mõistnud..."

"See seltskond on Illinoisi orumaadelt Europasse rändanud. Ei ole mul enam esimene kord temaga kokku puutuda. Mäletate furnuleha kahes kastis ristileja "Drinoko" peal?"

Ragu wastufels nende sõnade peale kustus elektrivalgus, üks läks lahti ja kellegi käsi kinnitas põueodaga sedeli ukse külge.

"Pange küünal põlema, Watson," ütles Sherlock Holmes rahulikult, "kui teie weel ära tapetud ei ole..."

"Ei, kallis sõber. Ma olen elus..."

"See ei ole esimene juhtumine minu elus, kui inimesed, keda hädaoht ei ähwardanud, elusse jäid. Põleb? Müüd lugege... Ärge kahwatage. Lugege waljuste..."

"Puuwilja kauplejate... muna müüjate... piima-meeste salaorganisatsioon..."

"Surmale?"

"Surmale..."

"Watson, meie peame siit ära sõitma. Kanada rööwliid wõidawad. Siin on jõud nende käes. Holmes on jõuetu. D, Tom Dshons... Meie saame weel kord kokku..."

Pärast seda tuletasime Holmesiga sagedaste Dshonni salga lugu Petrogradis meelde. Meie tabasime ihe kroonitud isiku hõbelusikate warguse pealt kinni, leidisime mitmelt poolt Europast kokku kraabitud warastatud asjade ladu Belkini, wõtsime kuus wanade naiste ja noorte tütarlaste mõrksulat kinni, luurasime kihwtiste gaasidtega lammastajate salaorganisatsiooni wälja, — kuid igakord, kui Sherlock Holmesi nimi uue kuulsusepärja juurde sai, ohtas ta ja lausus häbenedes:

"Aga mäletate siis... Kanada röövlite falk..."

"Tühi kõik, Holmes," trööstisin mina teda, "teie wiimased hiilgawad teod..."

"Oh ei, kallid Watson," wastas ta mõrudalt, "need olid esimesed rööwliid, keda nii palju oli, mind aga nii wähe..."

"N. Satirikon."

Mis oli Saksa Mihklil wiga, kui käes tal illekann ja siga ja piip ja worst ja pehme sai — te näete, nagu on tal lai!

Ka Mihkli „kaiseril“ oli põli! Tal käes waapamisõdi, mis oli nagu sula wõi: kui kunstnik maalib ta ja — sõi!

Ja kommetilki wahel tegi; kui asjad lätsid juba segi, siis lendas sulg ja ainekott ja wahel ka — noh, teatud pott!

Kui aga hakkas kõnelema, siis tehitas nii ennaft tema, kui oleks tahtnud ütelda: Napoleon — see olen ma!

Linnaisand (maamehele): „Noh, kas teil on ka palju lund maas?“

Maamees: „On ikka kah! — Ühel rohkem teisel vähem.“

Linnaisand: „Kuidas see siis võimalik on?“

Maamees: „Noh, eks ikka selle järele, kellel rohkem põldu on, eks sellel ole ka rohkem lund.“

Linnaisand oli maal suwitamas ja leidis seal looduse-ilu suurepärase ja wiljakaswu imelopsata olewat.

Juba teisel õhtul ütleb ta maamehele: „Ma pean tunnistama, et te siin nagu paradisis elate.“

„Jah, kui teie ka teaksite, kui palju meie sõnnikut siia paradisi peame wedama“, oli maamehe lihtne wastus.

Kord olid kõrtsmik ja mölder tülisse sattunud. Kui juba küllalt riieldud oli, tahtis esimene wiimast veel „hästi tõmmata“ ja küsis:

„Kuule mölder, palju sa iga jahupuudale ka liiwa sekka paned?“

„Eks ikka niisama palju, kui teie oma wiinapangele wett juurde liiate“, wastas mölder.

Kord pidas õpetaja rikka mehe hana peal kõnet ja algas:

„Suur himu on mul minna“ j. n. e.

„Pole tõsi,“ lausub üks pealkuulajatest, „ta lasi enne surma Tartust arstid ja Petrogradist professori tulla.“

Kord pidas õpetaja suure waimustusega jutlust, et alam rahwas oma ülemate käsu ja eeskusu järele peawad tegema ja hiiudis sealsuures: Armas kogudus! Siia on ainult noored ja wanad kokku tulnud, aga kus on siis need keshalised?

„Need on mõisa põllul tööl,“ kostis keegi küsimuse peale.

Raine: „Milla ja koju tuled?“

Mees: „Siis, kui ma saan.“

Raine: „See küll, aga waata, et sa hiljemaks ei jää.“

Proua: (uuele kõõgitiidrukule): „Aga seda ma ütlen, kui sul armuke on, et ta siis minu juurde tulla ei tohi!“

Kõõgitiidruk: „Wõi ta siis nii tahabki — ta tuleb ainult minu juurde.“

Arst (oma tuttavale worstiwabrikandile): „Noh, miks täna nii äritatud olete?“

„Jah, mis te arwate, wargad on kõõsel minu keldri worstidest tühjaks teinud! Kui ma nad, raiped, kätte peaksin saama.“

Arst: „Noh, sellepoolest wõite mureta olla. Kui nad teie worsti söönud on, tulewad nad warsti minu juurde.“

Raks kerjust trehwawad Beneturu promenadil. „Noh, kui palju rikas suut Mendel sulle andis?“ küsib üks.

„Mis ta andis — kõigest kolmekopikalise postmargi raha ajemel.“

„Küllap Jumal teda selle eest omal ajal karistab!“

„Karistaski — ma pistin tema kõõgitiidruku hõbelusita taskusse.“

Mõisnik tülitseb oma teenriga ja karjub wiimases wihas: „Ütle, Zuhar, kumb on meist siis hull, sina või mina?“

„Ei, herra“, kostab teener, „ei ma usu, et te omal hulle teenreid hakkaksite pidama.“

Peter Suur käis lord oma reisi peal wäljamaal kuulsat insener-mehhanikeri Franz Thomast vaatamas, awaldas tema illesleiduste kohta imestust ja küsis, kas ta mitte hea palga eest Wenemaale ametisse ei tahaks tulla.

Enne aga kui kunstnik veel wastata oleks jõudnud, tegi wõi ütles isaaril kaasas olew minister midagi (mida just, ei ole ajaloo raamatus nimetatud), mille üle Peeter nii wihasjeks sai, et ta ministril rinnust kinni hakkas ja teda mehe moodi raputas.

„Kui Keiserlik majesteet“, algas nüüd Thomas, „juba oma ministriga selwiisil ümber käib, siis —“

Peeter läks näost tulipunaseks, keeras kannapealt ümber ja läks majast wälja, enne kui insener oma lauset veel lõpetadagi sai.

Meie Matsi tähtsaamat

1916. aasta jaoks

on ilmunud. Sisu suurepärase. Hind 25 kop.
Pealadu: Teadus, Tallinnas. :: ::

Асс. реж. цензурою. Вастутав тоimetaja Jakob Jaakon.

Wäljaandja J. Rumi. R. Sõjser'i trükk, Tallinnas.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOOGU
AR